

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

 http://republika.pl/niva_bielastok
niva_bielastok@poczta.onet.pl
niva_bielastok@skrzynka.pl

№ 3 (2384) Год XLVII

Беласток 20 студзеня 2002 г.

Цана 2,00 зл.

Снег і палітыка

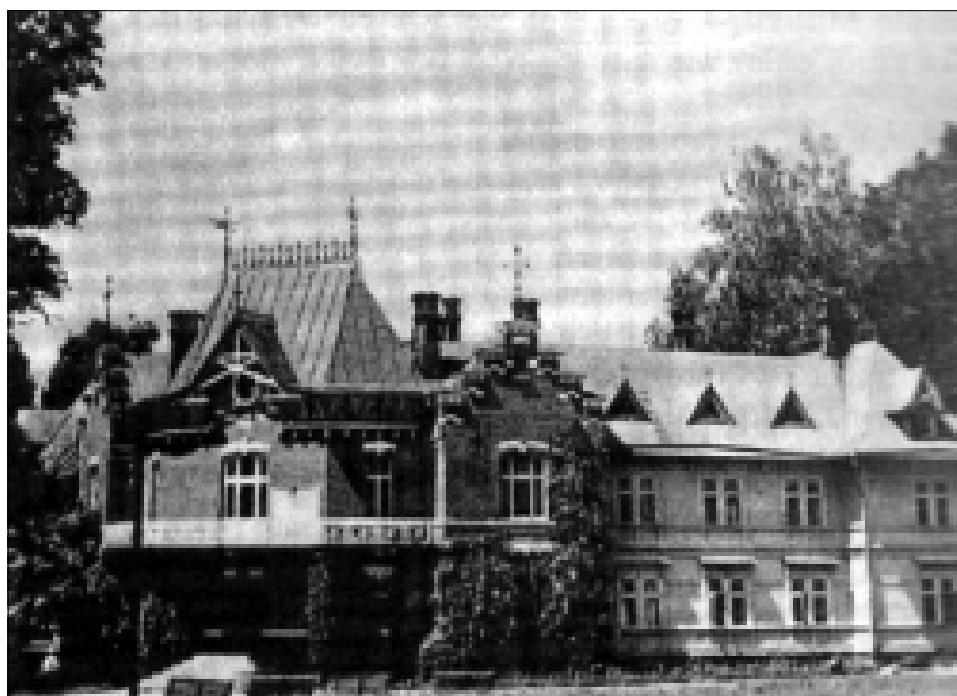
Яўген МІРАНОВІЧ

Пасля шматгадовага перапынку ў Еўропу завітала зіма. Такая звычайная, якая раней бывала кожны год і пачыналася напрыканцы лістапада, а канчалася ў палове сакавіка. Ніхто раней нават не здзіўляўся, калі прачнуўшыся пабачыў снегу вышэй вокнаў. У снежні ці студзені гэта была зусім нармальная з'ява. На вёсцы сяляне расчышчалі дарожкі да калодзежа, гаспадарчых будынкаў і на вуліцу. Часам снегу насыпала вышэй агароджы, таму дакапацца да брамы займала шмат часу. Не інакш было ў гарадах. Уласнікі будынкаў мелі вызначаны народнай уладай абавязак рабіць парадак каля сваіх панадворкаў. Інакш міліцыянер мог пакараць немалым штрафам. Нікому аднак не прыходзіла ў галаву разважаць пра нармальную зіму ў катэгорыях катастрофы, як гаварылася гэта ў сродках масавай інфармацыі на пачатку гэтага года.

Найбольш камічна выглядалі сяляне, якія перад тэлекамерамі наракалі, што не маюць хлеба, таму што не даехаў аўтобус і не давёз іх у краму. Куды падзеяліся дзежкі і хлебныя печы, якія раней былі асноўнымі элементамі хатніх гаспадаркі? Мышчане таксама заяўлялі пра сваю трагедыю, таму што не маглі выехаць самаходамі са сваіх панадворкаў на вуліцу. Снег засыпаў дарогі, а камунальнія службы нічога не зрабілі, каб іх расчышці. Людзі нават не падумалі, каб узяць у руکі лапату і самому аблегчыць сабе жыццё. А калі ўжо падняўся агульны плач прывісліянскага люду, якому снег упаў пад ногі, прэм'ер-міністр Лешак Мілер пачаў склікаць крызісны штаб, быццам бы навала варожых войск наехала на Польшчу.

Сапраўды, апошнім часам узнік свет абсурду. Кожны аўтамабіліст, купляючы бензін, мae абавязак плаціць падатак на пабудову, рамонты і ўтриманне дарог. Кожны, хто хоча затрымашца ў цэнтры горада, мae абавязак заплатыць падатак, які быццам бы таксама накроўваецца на дарожную інфраструктуру. На практицы летам ці вясной дарог ніхто не будзе, а зімою нават не вялікі снег выклікае транспартны парализ. У Беластоку затрымашца ў цэнтры горада пры канцы снегня і ў пачатку студзеня было немагчыма. На вуліцы забаранялі гэтага дарожных знакі, а стаянкі былі занесены снегам. Дзесяткі маладых бамбізаў, якія бегаюць за кожным самаходам і правяраюць талоны на карыстанне стаянкамі, маглі б, напрыклад, з лапатай у руках запрацаўць на сваю плату.

На перыферыйных вуліцах Беластока толькі змена тэмпературы трохі адмяніла сітуацыю. Мышчане родам з Міхалоўскай ці Замбруйскай гмін не надта ахвотна выходзяць з лапатамі за сваю

Як згарэў Паляўнічы дом у Белавежы

Пётр БАЙКО

Сорак гадоў таму галоўнай тэмай размоў паміж жыхарамі Белавежы быў пажар Паляўнічага дома, які красаваўся ў Палацовы парку і ў якім прымалі найважнейшых гасцей, што апынуліся ў белавежскіх нетрах. Паляўнічы дом раней называлі Свіцкім домам, таму што ў ім затрымоўвалася царская світа. Зрэшты, з думкай аб ёй і быў збудаваны гэты камфартабельны будынак. Узнік ён напрыканцы XIX стагоддзя разам з царскім палацам і апошнімі спадарожнічаючымі галоўнай будоўлі аўтакамі.

Пажар Паляўнічага дома, да якога дайшло ўначы з 23 на 24 студзеня 1962 года, звязаны са знаходжаннем у Белавежскай пушчы Хрушчова і Гамулкі, якія палявалі спярша на беларускім баку. Калі яны выбіраліся ў польскую частку пушчы, даведаліся аб успыхнуўшым пажары. Павярнулі затым ва ўрадавы палацык, што пабудаваны ва ўрочышчы Віскулі. Праўда, хадзіла і такая версія, што яны паехалі ў Аўгустаў. Там у вайсковым яхтклубе мелі весці перагаворы. Але гэта малапраўдападобна. Наўрад, ці Гамулка рызыкнуў ехаць з госьцем ноччу аж у Аўгустаў. Распаўсюджаную, перш за ўсё экспурсаводамі, якія водзяць экспкурсіі па Белавежы, версію, што Хрушчоў уцякаў з пажару ў адных трусіках, трэба аднесці да бабуліных казак. Гэты аповед несумненна размалёўвае ўсю гісторыю пажару, але зусім не праўдзівы. Хрушчоў жа нават не паспей пабываць у Паляўнічым дому. Але ад чаго людская фантазія? Пабываўшы ў Белавежы, можаце таксама пачуць і такі анекдот. Калі Хрушчоў вярнуўся ў Москву, яго таварышы спыталі: „Ну,

што Мікіта, упаляваў у Белавежы зайца?” На гэта той са злосцю меў адказаць: „Не, затое асмаліў сабе яйца!”

Пажар Паляўнічага дома мне самому добра запамятаўся. Мне было тады адзіннадцать з лішком гадоў. Калі раніцай 24 студзеня, разам з іншымі дзецьмі ішоў я ў школу, здалёк убачыў дым над Палацовым паркам. Хутка даведаліся мы, што згарэў Паляўнічы дом. Сабралася нас грамадка хлапчукоў, якія пабеглі паглядзець месца пажару. Найбліжэй было алеяй побач разбураных руін палаца. Але там нас спынілі незнамыя мужчыны, наказваючы вяртацца ў школу. Тады мы схітрылі. Добра нам вядомай сцяжынкай па-над ставамі дабраліся на поле, што за Палацовым паркам. Адтуль крыху лепш было відаць дагараючую будынкін. Нейкі напаткаўшы нас жыхар Белавежы перасцярог, каб не падыходзіць бліжэй, бо могуць... страліць! Помню яшчэ, што ўрок у той дзень распачаўся са спазненнем, бо і іншыя дзецы таксама праявілі зацікавленне пажарам.

Аб прычынах пажару жыхары Белавежы, як і цэлай Польшчы, афіцыйна ніколі нічога не даведаліся. Праўда, праз два дні інфармацыю аб здарэнні падалі „Gazeta Białostocka” і „Sztandar Młodych”, але ў гэтых заметках аж кішыць ад не-пратадзівых фактав.

Дзень да пажару ўвесь Палацовы парк быў абстаўлены войскам, а жыхароў Белавежы папярэджана, каб ніхто паблізу яго не круціцца. Чутка пра тое, што Хрушчоў з Гамулкам палююць на беларускім баку, а назаўтра Гамулка будзе прыматаць кіраўніка савецкай дзяржавы ў Белавежы маланкава разышла-

[працяг ↗ 4]

Тэрмінал у Семяноўцы ↗ 3

Мікола Яноўскі пайнфармаваў, што над чыгуначнымі пуцямі, якія праз Семяноўку ідуць у Беларусь няма паветраных установак, якія маглі б перашкодзіць вазіць некаторы груз. Расія будзе мадэрнізаваць транссаібрскую магістраль, хоца правесці широкі пуць праз Польшчу і пабудаваць перагрузачны тэрмінал у Чэхіі. Пераконваў ён радных, што будова тэрмінала ў Семяноўцы створыць новыя месцы працы не ў Чэхіі, а ў Польшчы.

Пасля з'езда БГКТ ↗ 4

У адрозненне ад становішча жыхароў Усходняй Беласточчыны і самога Беластока, дзе справа навучання беларускай мовы заўсёды была складанай, варшаўскае асяроддзе згуртаваных у БГКТ беларусаў такіх проблем ужо не мае: нашы дзецы і ўнукі наогул не ведаюць беларускай мовы.

Калядны кісель ↗ 4

Несумненна, гітам сёлетняга права-слайна гітам сёлетняга права-слайна Ражджаства Хрыстова быў аўсянны кісель. Прынамі так вынікала з калядных перадач у „Тэлеэкспрэсе”, галоўным выданні „Навін” і мясцовым „Аб'ектыве”. Пані Тамашук, падляшская стараждылка, зрабіла ў той дзень агульнапольскую кар'еру...

Iх імёны засталіся у гісторыі ↗ 5

Напалеон Орда нарадзіўся 11.02.1807 года ў радавым маёнтку Варацэвічы „Чырвоны двор” непадалёку ад Іванава, у сям'і інжынера-фартыфікатара Міхала Орды, які будаваў дарогі і каналы на Палессі. Нейкі час ён быў кіраўніком дваранства павета і адносіўся да той часткі інтэлігенцыі, якая марыла пра адраджэнне белікай велічнасці і славы Вялікага княства Літоўскага.

Афон у фатаграфії ↗ 9

У бельскай ратушы-музеі на вялікіх фатаграфіях адлюстраваны жыццё афонскіх манахаў і іх праца. На здымках паказаны агульны від дваццаці афонскіх манаstryроў, многіх скітоў і пустэльняў звонку.

Першы „Сільвестар” ↗ 10

Давалокся я да Балігрова тады, калі „мая” Юзя, не дачакаўшыся мяне, пайшла на забаву з іншым і з сястрой Тэрэзай. Я па просьбе Юзінай мамы, якая мяне не то што любіла, а простила, каб памыць змучаныя ногі ў прынесеным панія Жураўскай тазе і... заснуй.

Беларусь — беларусы

ЕС патрабуе следства ў справе беларускіх апазіцыянероў

Прадстаўнік Еўрапейскага парламента Ян Віерсма звярнуўся да презідэнта Беларусі з патрабаваннем правесці незалежнае следства ў справе загінуўшых апазіцыйных палітыкаў.

У адкрытым лісце Ян Віерсма, старшыня дэлегацыі Еўрапарламента, члены якой некалькі разоў у год наведваюць Беларусь, выказаў занепакоенасць з прычыны адсутнасці вынікаў у высвятленні г.зв. гучных спраў (так у Беларусі называюць знікненні вядомых апазіцыйных палітыкаў).

Больш чым два гады невядомымі застаўца лёсы былога міністра ўнутраных спраў Юрыя Захаранкі (прапаў у маі 1999 г. ля свайго дома), кіраўніка апазіцыйнага Вярховага Савета Віктора Ганчара і яго сябры Анатоля Красоўскага (абодва ў верасні 1999 г. пайшлі ў лазню, з якой ужо не вярнуліся) і аператара расійскага тэлебачання ГРТ Дзмітрыя Завадскага (прапаў у ліпені 2000 г. па дарозе ў мінскі аэрапорт).

Ян Віерсма нагадаў, што ў свой час з'явіліся абвінавачанні беларускіх улад у дачыненні да выкрадання апазіцыйных палітыкаў. Еўрапарламент сцвярджае, што ўлады ў Мінску адкінулі прапанову незалежнай дапамогі ў высвятленні лёсаў загінуўшых апанентаў.

„Толькі незалежнае і яўнае следства можа вярнуць давер да Беларусі і паведзіць, што імкненца яна да пабудовы свабоднага і адкрытага грамадства, у якім законы стаяць вышэй усяго”, — напісаў Ян Віерсма, старшыня дэлегацыі Еўрапарламента.

Ягоная намесніца Элізабэт Шредтэр у інтэрв'ю для Радыё Свабода выказала спадзяванне, што Лукашэнка і яго акружэнне будуть працаваць у напрамку высвятлення лёсаў прапаўшых палітыкаў і гэта будзе абавязачна, што ў Беларусі ёсё такі дзеянічае Закон. Дадала яна яшчэ, што цяпер у Беларусі наглядаюцца масавыя парушэнні правоў чалавека, а еўрапейскім структурам, напрыклад, АБСЕ, ствараюцца цяжкасці ў галіне супрацоўніцтва з Беларуссю.

„Пропаўшыя людзі — гэта тэма, якая не можа нікога пакінуць абыякавым. У ходзе кожнай сустрэчы на любым узроўні мы будзем яе падымаць пастаянна”, — сказала намеснік старшыні дэлегацыі Еўрапарламента Элізабэт Шредтэр.

Вядомая нямецкая аналітыкі Еўрапарламента бачаць у гэтым дастаткова сур'ёзны знак: ніхто ў Еўропе не забыў аб старых давыбарчых грахах афіцыйнага Мінска.

Паводле экспертаў, пісьмо Еўрапарламента трэба разглядаць таксама ў кантэксле больш абмежаванага мандата, які намераны запрапанаваць групе АБСЕ ў Мінску беларускія ўлады.

Як паведаміў адзін з вядомых берлінскіх палітолагаў, тое што на дыпламатычнай мове гучыць: „Хочам выказаць свою сур'ёзную занепакоенасць у суязы з пропаўшымі”, трэба чытаць так: „З усяго можна зрабіць скандал. У адказ на перашкоды, якія беларускі бок чыніць місіі АБСЕ, Еўропа можа прыняць адпаведныя меры да афіцыйнага Мінска”.

Паводле ПАП і Хартыі '97

3 беларускага друку

Пра тое ды сёе

Галоўныя вароты ў Еўропу

Дзесяцігоддзе з дня стварэння адзнача-ла ў мінулым годзе найбольшая мытня Беларусі „Захадні Буг”, у складзе якой цяпер сем пагранічных і тры ўнутраныя па-сты. Штосутачна праз мытню праходзіць звыш 7 тысяч адзінак транспарту і звыш 20 тысяч пасажыраў. Калі браць у працэн-тах, то праз „Захадні Буг” праходзіць 51 працэнт усіх экспартна-імпартных грузаў краіны, 53 працэнт усіх транзітных грузаў і 31 працэнт усіх пасажырапато-ку. Словам, „Захадні Буг” — гэта беларускія галоўныя вароты ў Еўропу.

Гасарбайтэры

У 90-я гады тысячи беларусаў пайшли ў заробкі за мяжу і стварылі новую плынь эміграцыі — эканамічную. Паводле даследаванняў, да выезду ў заробкі за мяжу гатовая значная частка жы-хароў Беларусі. У залежнасці ад узросту іх колькасць сярод розных групаў пра-цацьдольнага насельніцтва вагаеца ад 16,2 да 41,1 працэнта.

Стратэгія

Беларусь ідзе да змякчэння інвесты-цыйнага клімату. Урад пераходзіць на ре-алізацыю прынцыпу „аднага акна”. Гэта значыць, пытанні „стратэгіі”, метадоло-гіі і сервіснага абслугоўвання інвестараў будуць разглядацца ў адной інстанцыі — Міністэрстве эканомікі. Цяпер цэнтр Мі-нэканомікі працуе над новай рэдакцыяй праграмы стымулювання і прыцягнення інвестыцый у эканоміку краіны.

Назіранні

На Беларусі за апошнія дзесяць год калі 20 чалавек змянілі пол. У цяперашні час на ўліку ў Мінскім гарадскім се-салагічным цэнтры знаходзяцца калі 90 чалавек, якія „не згодныя са сваёй пала-вой прыналежнасцю”. Сярод людзей, якія рашыліся на аперацию па змене по-лу, ёсць не толькі „чыстыя” трансексуа-лы, але і гомасексуалы, псіхічна хворы і „нават псіхапаты”. Увогуле ў рэспуб-ліцы афіцыйна налічваецца не больш як 500 чалавек, якія маюць сіндром адма-лення полу.

Доўгажыхары

Калі 200 жыхароў Гродзенскай вобласці перасягнулі стогадовы ўзрост. Доў-гажыхаром „нумар адзін” з'яўляецца Фёкла Баброўская з Малых Луневіч Навагрудскага раёна, якая адзначыла 116-тыдзень нараджэння. Характэрна, што з усіх доўгажыхароў мужчыны складаюць толькі пяту частку. А па колькасці доў-гажыхароў лідзіруюць Гродзенскі, Навагрудскі і Ваўкавыскі раёны.

Адкрыцці

Пасля трагічных дзён у ЗША як ніколі часта гучыць песня „Божа, блаславі Аме-рыку”. Яна настолькі папулярная, што яе лічаць другім гімнам. Але мала хто ведае, што аўтар гэтася песні, кампазітар Ірвінг Бэрлін (Ізраіль Бэйтпін), нарадзіўся ў Магілёве ў 1888 г. Яго сям'я эмігравала ў Амерыку, калі яму было 8 год.

Вычытаў Рыгор Лясун

3 Новага года — новы ціск на журналістаў „Пагоні”

3 студзеня 2002 г. у якасці сведкі на до-пыт да следчага Гродзенскай абласной прокуратуры Алега Кулевіча быў выкліканы журналіст „Пагоні” Павел Мажэйка. Допыт праводзіўся ў межах крымінальнай справы, распачатай абласной прокуратурай 5 верасня 2001 г. па факце публікацыі у 36-м нумары газеты „Паго-ня”. На думку прокуратуры, некаторыя з іх утрымлівалі паклён на презідэнта Рэспублікі Беларусь.

Напярэдадні Новага года тэлефонную размову са следчым меў рэдактар „Пагоні” Мікола Маркевіч, які атрымаў позыву прокуратуру на 5 студзеня. Следчы Алег Кулевіч заяўвіў яму, што збіраеца прад'явіць журналістам абвінавачнне ў паклёні. Пра сур'ёзнасць ягоных намераў сведчыла і пазначаная ў позвах прапанова „пры жаданні” з'яўліца на допыт разам з адвакатамі. Бо звычайна, допыт сведкаў

у крымінальных справах, узбуджаных „па-факце”, адбываецца без удзелу адвакатаў.

Аднак падчас допыту Паўла Мажэйкі следчы заяўвіў, што ён выкарыстаў тэрмін „абвінавачнне” толькі дзеля таго, каб журналісты з'яўліся на допыт. Разам з тым, супрацоўнікі „Пагоні” сцвярджаюць, што яны „не давалі следству анікіх падставаў сумнівацца ў сваёй рашучасці давесці гэтую ганебную для прокуратуры справу да канца”. Усе пытанні, якія зада-ваў следчы Паўлу Мажэйку падчас допыту, датычыліся таго, каму належала камп'ютэрная тэхніка, сканфіскаваная прокуратурай у рэдакцыі „Пагоні” пятага верасня. Акрамя таго, спадар Кулевіч запатрабаваў ад журналіста даць характеристыку на рэдактара газеты.

Напрыканцы следчы ўручыў Паўлу Мажэйку новую позыву — на 5 студзеня 2002 г.

Зварот жонак рэпрэсаваных беларускіх палітыкаў да презідэнта РП

Пасол Польшчы ў Мінску Марыуш Машкевіч 10 студзеня г.г. прыняў жонак рэпрэсаваных беларускіх палітыкаў. Людміла Карпенка, Святлана Завадская, Ірына Красоўская, Таццяна Клімава і Зінаіда Ганчар перадалі дыпламату пісьмо на імя презідэнта Рэспублікі Польшча Аляксандра Кваснеўскага, які неўзабавае сустрэнецца з расійскім калегам Уладзімірам Пуціным. У пісьме жанчыны звяртаюцца да Аляксандра Кваснеўскага з просьбай падняць на сустрэчы з Уладзіміром Пуціным пытанне аб загінуўшых, пропаўшых і прабываючых у турмах апанентаў рэжыму, аб дачыненні да справы беларускіх улад і аб адносінах да гэтага Расіі.

„У сродках масавай інфармацыі па-явіліся сведчанні дачынення ўлад да гэ-

тых выкраданняў, — напісалі жанчыны. — Правядзенне сапраўднага рас-следавання смырцей і выкрадання апа-нентаў рэжыму, а таксама пытанні вы-звалення палітычных вязняў залежыць не толькі ад нашых намаганняў, але і ад дзеянняў міжнароднай грамадскасці, неад'емнай часткай якой з'яўляецца Ваша краіна і Расія. Мы ведаєм, што ў Вас адбудзеца сустрэча з презідэнтам Ра-сії спадаром Уладзімірам Пуціным. Мы неаднойчы звярталіся да яго і іншых кі-раўнікоў гэтай краіны з просьбай дапа-магчы ў расследаванні. Але канкрэтна-га адказу і садзяння мы не атрымалі. (...) Дзякуем за атрыманую раней пад-трымку з боку Вашай дзяржавы”.

Пасол М. Машкевіч паабязаў пера-даць пісьмо презідэнту РП.

Вычытаў Рыгор Лясун

Намесніку бурмістра горада Гайнаўкі Міраславу Морданю словы шчырага спачування з прычыны напаткаўшага Яго гора — смерці Бацькі — выказваюць Прэзідым Грамадскага камітэта пабудовы Музея і цэнтра беларускай культуры ў Гайнаўцы і Клуб радных Беларускага народна-выбарчага камітэта.

Члену Праўлення Грамадскага камітэта пабудовы Музея Аляксею Харкевічу словы шчырага спачування з прычыны напаткаўшага Яго гора — смерці Маці — выказваюць Павятовае праўленне БГКТ і Прэзідым Грамадскага камітэта пабудовы Музея і цэнтра беларускай культуры ў Гайнаўцы.

Пераднавагоднія замалёўкі

Спатрэбілася мне паехаць у Гайнаўку заплаціць рахункі ды ўзяць новую тэлефонную кніжку ў тэлекамунікацыі. Быў панядзелак напярэдадні Новага года. Гайнаўская чыгунка прывітала маўклівай цішынёй і заснежанымі перонамі. Станцыя напамінала вымерлае каралеўства. Ніводнага поезда на пущах, не лічыўшы парожняга састава старых вагонаў, які чакае ў чарзе здачы на лом. Німа дзяжурнага. Вакзальныя памяшканні пустуюць. На аб'яву аб здачы памяшкання ў арэнду адгукнуўся толькі бельскі ПКС, які з цэнтра горада перасяліўся на станцыю і адчыніў тут пачакальню і касы.

Праходжу праз аўтобусную плошчу для пасадкі пасажыраў. Ногі гразнуць у снежным балоце. У гэтай тварі стаіць некалькі пустых аўтобусаў. Пры першай платформе выстраілася чарга пасажыраў. Празябнутыя, з пачырананымі тварамі чакаюць аўтобуса. У тэлекамунікацыі хутка аформіў усе спрабы. Карыстаючыся вольным часам разшыў зайсці ў Павятовае стараства, каб знаёмым чыноўнікам прапанаваць „Ніву” з календаром.

— Як ацэнъваце мінаочки год? — пытаю старасту Уладзіміру Пярочуку.

— Добры быў, горш у наступным будзе, — канстатуе стараста. — Ужо вядома, што атрымаем на 3,5 мільёна зл. менш субвенцыі. „Абрэзалі” яе цэнтральныя ўлады, латаючы бюджетную дзіру. Трэба шукаць рэзерваў. А дзе іх знайсці, калі штогод бюджет напружаны.

— А „Ніву” з календаром маеце? — кідаю на развітанне.

— Не паспей купіць.

— Дык вазьміце, — рэкамендую.

У старастве больш дзесяці экземпляраў разышлося. Хто сабе браў, хто сваякам. І цешыўся я, калі наступнаму кліенту „Ніву” падаваў. Каб так увесь год было!..

Да адпраўлення цягніка заставалася мне больш паўтары гадзіны. Падаўся я ў магазін „Бядронка”, паколькі там ніжэйшыя цэны. У супермаркете было няшмат пакупнікоў. Не адчувалася тут навагоднія атмасфери. Відаць, людзям не ў галаве карнавальная забавы. Ды і на справункі грошай німа... Мне зачупка абышлася таннай калі дзесяці злотых, чым у Чаромсе. Загружаны сумкамі, вяртаўся на станцыю на сваім неадлучным... ровары.

У Чаромсе багаж перадаў зяцю, а сам пайшоў на брэсцкі цягнік. Рашиў я за мяжу з'ездзіць.

У цягніку пасажыраў нямнога. Некалькі беларусаў вяртаючыся дамоў і польскія чаўнакі, якія рашилі апошні раз пакарыстацца старымі законамі.

У Голі (на беларускім баку) пашпартны і мытны кантролі прыйшлі спраўна, але цягнік не адпраўляўся. Хутка выявілася, што замерзла стрэлка. Адкрываючы замок, зламаўся ключ. Збіралася на сустрэчу Новага года на заснежаным раз'ездзе. Неўзабаве пагранічнікі справіліся з замком і мы падаліся ў далейшае падарожжа.

У Высока-Літоўску частка палякаў выйшла. Апошняя паехалі далей. І я разам з імі.

На станцыі ў Брэсце хапіла часу зрабіць закупкі і тым жа цягніком вяртацца дадому. Шампанскага мы не купілі, паколькі выявілася, што ў Польшчы яно напалову таннейшае. З Брэста вярталіся адны палякі. Брэсцкая чаўнакі засталіся адзначаць навагодні вечар ў дамашнім зацішыні. Пасажыры раскручваюцца, рыхтуюцца да святочнага пачастунку. На століку пад акном прыземляеца прыгожы торт, які прынесла гайнаўская гандлярка. У вагоне гучыць навагоднія віншаванні і тосты.

— Каб наступны год не быў горшы, — гаварыў лысаваты мужчына, падаўшы чарку худзенькай бландзінцы. Запрашаючы мяне ў кампанію.

— Як у Новым годзе будзе? — пытаюся лысаватага. — Кажуць, што раз у месец адно можна прывезіці паўлітрап гарэлкі і пачак папяросаў.

— Пачаткова мо так і будзе, — адказвае мужчына. — Але пасля ўсё ў норму вернецца. З чаго жыць будзем? Гэта ж наша праца. Беспрацоўе і так вялікае...

У Высокім выходзяць беларускія мытнікі, заходзяць польскія. Далучаюцца да кампаніі сустракаючых Новы год.

— За тое, каб у Чаромсе добра кантроль прайшоў, — чую чарговы тост. Мая пляменніца адзначала нараджэнне ўнука. Частавала ўсіх, хто пад руку навінёўся.

Мытны кантроль спусціў удзельнікаў імпрэзы з нябес на зямлю. Не ўсім чаўнкам переднавагодніе падарожжа закончылася паспяхова. Я дамоў вярнуўся поўны ўражання.

Уладзімір СІДАРУК

Снег і палітыка

[1 ♂ працяг]

агароджу. На вуліцах, калі выпадзе снег, з'яўляюцца сцяжынкі, вытаптаныя людзьмі і коламі самаходаў. Вакол снегляжыць някрануты. Адзін з маіх пажылых суседзяў з'яўляўся з нейкім смуткам, што нямецкая акупацыя трывала тут надта коратка і не ўсіх немцы паспелі на вучыць працаўцаў. Другі, вельмі набожны, цалкам перакананы ў tym, што сёлетні снегапад — вынік апошняга парламенцкага галасавання і выбару посткамуністаў у органы ўлады. Усіх візіяў асцерагае людзей! — гаварыў багамолец, выкідаючы снег ад свае брамы на сярэдзіну вуліцы. Пасля закапаўся там „Паланэз”, шафёр якога прарабаваў прафіцца да пасыпанай соллю вуліцы Пляжовай.

Разам з адлігай з'яўлялася новая няшчасце. Соль і мароз прывялі асфальтавыя дарогі да такога стану, у якім карыстанне імі стала вельмі небяспечным.

Часам немагчыма праехаць, каб не трапіць колам у яму. Дарожныя службы заўляюць, што грошай на рамонты німа, таму што ўсё ўжо выдалі на соль, якую трэба было сыпаць падчас ападкаў снегу. Выглядае гэта сапраўды як чорны гумар, асабліва калі чалавек усвядоміць сабе, што не прайшло нават паловы зімы і снег можа нанава заатакаваць Польшчу.

Вясной галоўныя дарогі найчасцей напамінаюць швейцарскі сыр, а перыферыйныя перамяняюцца ў балота, праз якое нельга ні праїсці, ні праехаць. А ўсяму вінаватыя немцы, як сказаў бы мой сусед, якія не паспелі пабудаваць усіх патрэбных мясцовым жыхарам дарог. Снег, аднак, нават славяне маглі б адкінуць і аблегчыць сабе штодзённае жыццё. Проблема ў tym, што ніхто ім гэтага не загадаў.

Яўген МІРАНОВІЧ

Перагрузачны тэрмінал у Семяноўцы

Мікола Яноўскі.

— У сувязі з тым, што паміж Польшчай і Расіяй вядуща гаспадарчыя перамоўы, прапаную стварыць чыгуначны перагрузачны тэрмінал (станцыю) у Семяноўцы з пабочнымі станцыямі ў Семяноўцы, Вянзкове, Плянцы, Хрызанаве, ЦПН Нараўцы, Чаромсе і Зубках-Беластроцкіх, а таксама, падтэрмінала ў Кузніцы-Беластроцкай з пабочнай станцыяй у Геніушах. Да гэтых станцый даходзіць шырокі путь. Функцыяніравалі яны вельмі актыўна ў сямідзесятых і восьмідзесятых гады. На іх пад'язных пущах перагружалі тысячи тон тавараў у суткі. Чыгуначны шлях Седльцы — Чаромха — Семяноўка — Свіслач — Баранавічы з'яўляецца самым кароткім сухапутным шляхам паміж Еўропай і Азіяй. Стварэнне тэрмінала ў Семяноўцы эканамічна аргументаванае. Пасадзінічнае ён гаспадарчаму развіццю Падляшскага ваяводства, Польшчы і дасць тысячы новых месц працы, — напісаў намеснік старшыні Ваяводскай управы

правы ПСЛ Мікола Яноўскі ў адкрытым лісце віцэ-прем'еру Марку Полю.

Мікола Яноўскі зачытаў гэты ліст на апошній мінулагоднай сесіі Рады Гайнаўскага павета. Паінфармаваў ён таксама, што над чыгуначнымі пущамі, якія праз Семяноўку ідуць у Беларусь і раней выкарыстоўваліся для вайсковых патрэб, німа паветраных установак, якія маглі бы перашкодзіць вазіцу некаторы груз. Рація будзе мадэрнізація транссаірскай магістраль, хоча правесці шырокі путь праз Польшчу і пабудаваць перагрузачны тэрмінал у Чехіі. Пераконваў ён радных, што будова тэрмінала ў Семяноўцы створыць новыя месцы працы не ў Чехіі, а ў Польшчы. Мікола Яноўскі будзе шукаць падтрымкі для сваёй канцепцыі ў прадстаўнікоў польскага ўрада, парламента і самаўрадаў ды ў пасольствах Расіі і Беларусі.

Стараста Гайнаўскага павета Уладзімір Пярочук станоўча аднёсся да прапановы Міколы Яноўскага, аднак у час сесіі не было фармальных галасавання ў падтрымку гэтай ідэі.

— Аб будове тэрмінала ў Семяноўцы гаварыў я яшчэ перад апошнімі прэзідэнцкімі выбарамі з сённяшнім міністрам сельскай гаспадаркі Яраславам Каліноўскім, — адзначае Мікола Яноўскі. — Справу тэрмінала будзе ставіць на бліжэйшым пасяджэнні Ваяводскай управы ПСЛ. Аднак, трэба спяшацца, каб прапанову абнародаваць яшчэ да візу прэзідэнта Расіі ў Польшчу. А сам міністр інфраструктуры Марк Поль, мабыць, і не ведае пра спрыяльныя ўмовы для адкрыцця тэрмінала.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

З бюджэтам на 2002 год

На XXXII сесіі Рады горада Гайнаўкі прыняты быў бюджет горада на 2002 год.

Дыскусію выклікала папраўка Прайўлення горада да праекта бюджету, якая датычыла перанясення з бюджету Гайнаўскага дома культуры ў рэзерв 50 тысяч золотых, прызначаных на арганізацыю XXI Міжнароднага фестывалю царкоўнай музыкі. Яго прапанову падтрымалі 11 радных, 11 радных было супраць, а троє ўстрымаліся — прапанова такім чынам была адхілена. Цяпер 50 тыс. зл. можна будзе выкарыстаць на арганізацыю фестывалю царкоўнай музыкі адвольным арганізатарам пасля адпаведнай пастановы Рады горада.

Радны Веслаў Златкоўскі паддаў падгаласаванне прапанову, каб дафінансаванне перанесці ў рэзерв, як прапанавала Прайўленне горада, але з агаворкай, што пойдзе яно на арганізацыю XXI Міжнароднага фестывалю царкоўнай музыкі. Яго прапанову падтрымалі 11 радных, 11 радных было супраць, а троє ўстрымаліся — прапанова такім чынам была адхілена. Цяпер 50 тыс. зл. можна будзе выкарыстаць на арганізацыю фестывалю царкоўнай музыкі адвольным арганізатарам пасля адпаведнай пастановы Рады горада.

Радна Гражына Дымінская прапанавала задумашацца ці варта фінансаваць утрыманне гарадскога кіно (50 тыс. зл. у год), якое дзейнічае ў Беларускім музее. Самымі дарагімі інвестицыямі ў гэтым годзе будзе будова „мушпі” ў гарадскім амфітэатры (330 тыс. зл.) і завяршэнне будовы Белавежскай дарогі (381 тыс. зл.).

Дом міласэрнасці „Самаранін” атрымае 13 тыс. зл. на алякунскую дзейнасць, Павятавы аддзел БГКТ — 3,5 тыс. зл. на арганізацыю беларускіх мерапрыемстваў,

а аддзел Беларускага саюза ў РП — 2 тыс. зл. на правядзенне народнага фестывалю ў квартале Юдзянка.

Спрэчнай аказалася прапанова павышэння аплаты ў дзіцячых садках ад аднаго дзіцяці з 50 на 60 золотых (прапанова ў канцы была прынята). На ўтрыманне прадшколляў у гэтым годзе плануецца выдаткаўца 2 873 тыс. зл. Прагучэлі выказванні, каб абмежаваць доступ да гарадскіх садкоў малечам з вясковых гмін, калі ўлады гэтых гмін надалей не будуць фінансаваць кошт пабыткі сваіх дзяцей у гарадскіх прадшколлях (сярэдні месячны кошт пабыткі дзіцяці ў садку складае 550 зл.).

Аляксей МАРОЗ

Як згарэў Паляўнічы дом у Белавежы

[1 ♂ працяг]

ся паміж жыхарамі. Пажар пачаўся каля першай гадзіны ночы. Віктар Мэрынг, тадышні міліцыянт пастарунка ў Белавежы, успамінаў свайго часу: „Прыбег я ў парк. Якраз прыехала пажарная каманда. Ускочылі мы ў калідор, каб ратаваць тое, што яшчэ можна было вынесці. Будынак гарэў. У канцы калідора стаяў нейкі цывільны і папраўляў сабе перад люстрам гальштук, быццам выбіраўся на баль. Я падбег да яго, а ён мне паказаў значок на лацкане пінжака, накрычай і загадаў усім выйсці. Стایм перад будынкам, смала капае са сцен, а гасіць не даюць. Калі ўжо было па ўсім, саставіў я пратакол з паказанняў сведкаў, і пахаў у Гайнайку. Праз дні прыехаў асабісты пасыльны Цыранкевіча і забраў усе паперы ў Варшаву. Потым прыгусудзіл на 3 гады нейкага зусім няявінага чалавека, быццам бы ён не дапільнаваў сваіх абавязкаў”.

Чэслаў Аколаў, тадышні кіраўнік Музея, успамінае: „Да пажару бег я з працаўнікамі музея і сваёй маці. Людзі з Бюро аховы ўрада прарабавалі нас затрымаць. Аднак мы праігнаравалі забарону і ўскочылі ў сярэдзіну будынка. Ратавалі з аснашчэння што толькі маглі. Пажарнікі з белавежскай каманды мелі клопат з тушэннем пажару, бо ціск вады ў гідранце аказаўся надта нізкі. Пажарнікаў з Гайнайкі чакалі вельмі доўга, бо тэлефонная сувязь з ёю была магчымая ноччу толькі праз Варшаву”.

Прычыны пажару даследавала спецыяльная камісія з прадстаўнікі працуры, міліцыі і пажарнай аховы. Што яна вызначыла, ніхто не ведае. Справу дакладна засакрэці.

У 1989 годзе журналісты „Prawa i Życia”, Данута і Аляксандэр Враншэўскія, прарабавалі дайсі праўды. Падаліся яны ў Ваяводскую працуру ў Беластоку, дзе даведаліся, што акта справы пайшлі „на размол”. У Ваяводскай камендатуры міліцыі ўстанавілі, што яна 25 студзеня 1962 г. перадала справу працуру, а тая 31 мая таго ж года пагасіла яе па прычыне недахопу доказаў злачынства.

Частка працэсу вялася тайным падрадкам, таму што пры дапамозе працаўнікі бяспекі дапытвалі члену Бюро аховы ўрада, якія знаходзіліся ў Доме падчас выбуху пажару. Прокурора Ежи Ратасевіча, які гэтym займаўся, цікавіла ці людзі з аbstавы не сарганізувалі сабе піяцкай бяседы, у час якой праз неасцярожнасць магло дайсі да зацярушэння агню. Аднак гэтага даказаць не ўдалося. Што і можна было прарабаць. Усё ж прокурор Ратасевіч паслаў праз пасрэдніцтва Генеральнай працуры ПНР ліст прэм'ер-міністру Ю. Цыранкевічу, у якім інфармаваў пра неадпаведныя паводзіны ахоўнікаў у час пажару. Ці ён наогул дайшоў да адрасата — можна сумнівацца.

У Белавежы людзі задумоўваліся, чаму пажар не застаў ахову ў піжамах, а ў касцюмах? Чаму ахоўнікі не стара-

ліся адпачыць перад днём цяжкай працы? Чаму не дапускалі абслугі да помачы ў ратаванні будынка і аснашчэння? Магчыма, што ў гэты способ хадзелі скрыць кампрамат. Што гэта магло быць? Доказ выпіўкі ці падрыхтоўванага замаху на жыщё кіраўнікоў дзяржаў?

Версія аб замаху, на першы погляд — несур'ёзная, усё ж магла быць сапраўднай. Віктар Мэрынг апавядáў, што падару гадоў пасля пажару, пры нагодзе нейкай „сустрэчы дружбы”, закрануў ён тэму пажару Паляўнічага дома. Присутны на сустрэчы савецкі палкоўнік сказаў, што той памятнай ноччу нехта з аbstавы страліў у Хрушчова, і што гэта не была першая і адзіная спроба адсунуць яго ў такі способ ад улады. Некаторыя белавежцы нават чулі ў згаданую ноч выстралы ў беларускай частцы пушчы, але маглі быць гэта таксама выстралы паляўнічых.

Калі б прыняць версію, што ў пушчы фактычна падрыхтоўваўся замах, то не была б гэта першая такая спроба ў Польшчы пазбавіць жыцця Хрушчова і Гамулку. У 1959 г. падчас афіцыйнага візіту Хрушчова ў Польшчу, Эдуард Герак намовіў гасцей, каб у дарозе з аэрадрома ў Межэнцінах пераехаць праз яго роднае Загужэ. І менавіта перад гэтай мясцовасцю ўзварвалася міна, укладзеная ў прыдарожнае дрэва. Падобная сітуацыя здарылася ў снежні 1961 г. На гэты раз міна ўзварвалася перад калонай аўтамабіляў з Сакратаром Уладыславам Гамулкам, выязджаючай з шахты ў Загужы, пасля акадэміі з народы Барбуркі. Замахоўца-пірамана нібыта злавілі, але ці ніхто за ім не стаяў? Гэтае і Гамулку не было вядома.

Найбольш праўдападобную прычыну пажару Паляўнічага дома прадставіў

сторож Мікалай Няхода. Ён патаемна апавядáў давераным знаёмым, што да прыезду гэтак вялікіх гасцей пазмянялі мэблю, дываны і шмат іншага аснашчэння. Напалі нанач у печках і ўсе пайшлі спаць. Пасля поўначы да Няходы прыйшоў у піжаме палкоўнік аховы і заявіў: „Са сцяны выходзіць дым. Мне патрэбна сякера, каб адбіць дошкі”.

Узялі сякера і пайшлі ўдваіх у той пакой. Фактычна, са сцяны з панеллю выходзіў дым. У гэтым пакоі не было печкі. Панель мела на сваіх злучэннях памастацку высвідраваны дзіркі. І менавіта з гэтых дзірак, якраз пры ложку ахоўніка, ішоў дым. Адблі дошкі, шугнула полымя. На пачатку доўга не выклікалі пажарнікаў, а калі ўжо тыя прыехалі, ахова доўга трымала іх пры ўязной браме. Потым ужо не было чаго гасіць. Няхода не знаходзіў іншага тлумачэння, як тое, што лянівы ахоўнік укінуў недакураную папяросу ў дзіркі панелі. І ў такі празаічны способ меў згарэць будынак.

Праведзеная пасля пажару спецыялістычна экспертыза нібыта паказала, што будыніна пасля вайны ўвогуле не рамантавалася, у сувязі з тым у правадацах комінай узніклі расколіны, праз якія іскры прарабаліся найхутчэй унутр дома. Хапіла, каб занялася драўляная панель. Чэслаў Аколаў у сваю чаргу сцвярджаў, што коміны былі правераны три тыдні да пажару і ўсе ўказанні быўлі поўнасцю выкананы.

Якая праўда? Баюся, што мы яе ўжо ніколі не пазнаем. На месцы згарэўшага Паляўнічага дома, на яго фундаменце вырас новы будынак, які здалі ў карыстанне ў верасні 1964 года. Але ён ужо ў нічым не напамінае папярэдняга збудавання.

Петр Байко

Вачыма паляка

Калядны кісель

Несумненна, гітам сёлетняга права-
слаўнага Ражджаства Хрыстова быў аў-
сянны кісель. Прынаміс так вынікала з ка-
лядных перадач у „Тэлэкспрэсе”, галоў-
ным выданні „Навін” і мясцовым „Аб’ек-
тыве”. Пані Тамашук, падляшская стара-
жылка, зрабіла ў той дзень агульнаполь-
скую кар’еру, бы той спец па кулінарыі
ў публічным тэлебачанні Роберт Макло-
віч альбо бігбрадэрскі Клаудзій Саўковіч
з TVN. Як мала ўсвядомлены, даведаўся
я з калядных інфармацыйных сервізаў
польскага тэлебачання, што праваслаўнае
Божае Нараджэнне ад каталікага адроз-
ніваеца, вось, адно калядным кісялем.

Прынаміс ў публічным тэлебачанні пі-
нфармавалі мне, што ў праваслаўных ся-
броў пачынаеца свята. Бо ўжо ў сервізе
Польскага прэсагенцства (PAP) у той дзень
і з навін, якія паказвае тэлегазета на першым
і другім канале, даведацца я пра тое не мог.
У тэлегазете ў калядную нядзелю сказаў,
што свята пачынаюць грэка-католікі, да таго
ж і выключна ў Прыкарпацьчыне.

Радыё Беласток, як звычайна, вяло ся-
бе пільна і элегантна. Аднак неяк дзіўна
прагучала інфармацыя ў сервісе ў 13 у пер-
шы дзень свята. Я пачуў, што сёння ў Гайнай-
кіх прадпрыемствах „людзей німа-
ў працы; ёсць толькі дзяжурныя”. Прагу-
чала гэта так, быццам праваслаўная злос-
на згаварыліся і самавольна пакінулі ра-
боту. Можа, была гэта толькі няўдалая
фармулёўка. Або я зноўку перабольшаю.

А, можа, і не перабольшаю, але ж па-
чала ўва міністэрстваў кроў, калі, едучы аўто-
бусам у першы дзень праваслаўных (і грэ-
ка-католіцкіх) Каляд, у час трансляцыі з Ся-
мітыч у тэлебачанні набажэнства з удзелам
мітрапаліта Савы, я ўбачыў, як гімнія пра-
цаўнікі з запалам разбіраюць галоўную ёл-
ку ў Беластоку. Стаяць яна, як штогод, па-
між прыходам Святога Духа і саборам свя-
тога Мікалая. Так прынаміс гэта бачыцца,

каля глядзець з вакон майго аўтобуса. Я да-
гэтуль не ведаў, што гэта ёлка — каталіц-
кая. Тым больш, што, сапраўды, ёй бліжэй
да касцёла святога Роха.

Чапляюся, адно раблю, што чапляю-
ся. Можа так, а, можа, і не.

Калі пару гадоў таму пачаў я займацца
журналістыкай у Беластоку, дык, як ка-
жацца ў нашым слэнгу, выслалі мяне „да
абслугоў” чарговай гадавіны паўстання ў ге-
та. Справа здача з урачыстасці ў адной
з мясцовых газет знайшлася на „адзінцы”,
і, як пасля прызналіся яе ўдзельнікі, была
сумленная і нават хвалюючая. Толькі ад-
на ўрэйка, народжаная ў Беластоку, якая
тутака жыла ў маладосці, пісьменніца
і журналістка Феліцыя Новак, пазваніла
мені і далікатна звярнула ўвагу, што я пі-
саў не пра „жыдоў польскага паходжан-
ня”, а пра „палякаў паходжання жыдоў-
скага”. Той „перастаўкі” ніхто з палякаў
у рэдакцыі перад друкам не заўважыў: ні
я, ні галоўны, ні сакратар вядучы нумар,
ні тым больш карэктаркі. Прыймеціла тое
Феліцыя Новак, і, пэўна, яшчэ і іншыя яў-
рэйкі, якія артыкул прачытали, тым больш,
што ён кранаў менавіта іх.

Калі праз самыя розныя памылкі, менш
ці больш свядомыя, здавалася б, зусім ма-
лаважныя, грамадзяне Польшчы іншай
нацыянальнасці ці паходжання, якія ёсць
у меншасці, адчуюць сябе абражанымі,
заўсёды будзе вінавата большасць. Тым
больш, што, як упарты паўтараў Яцэк Ку-
рань, меншасць ёсць прамірна ўражлі-
вая, і мае на гэта права, і трэба быць у ад-
носінах да яе вельмі далікатным.

Праваслаўны Каляды гэта не толькі
аўсянны кісель.

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

PS. Хвала ва вышніх! Шопка-яслі пад
Пілсудскім стаяла яшчэ на другі дзень
праваслаўных Каляд (аўторак). Не было
там, аднак, ні осліка, ні тым больш Тура.

Сёння з сатысфакцыяй (а нават чул-
лівасцю) успамінаю жывучасць коліш-
няга варшаўскага беларускага асяроддзя,
якое рэгулярна штomesiaci сустракала-
лася ў клубе па вуліцы Сенатарскай, каб
правесці супольна некалькі гадзін на
размовах (часам гарачых) аб праблемах
не толькі нашага этнічнага асяроддзя,
паслуҳаў вершаў і апавяданняў беларус-
скіх паэтаў ці родных песень у выканан-
ні свайго калектыву.

Сёння, калі з гэтага часу прайшлі га-
ды, калі не стала сваёй сядзібы, калі
адышлі грамадскія дзеячы, калі ў ася-
роддзі польскіх беларусаў выявіліся
істотныя праграмна-арганізацыйныя
рэзісты (новыя структуры з амбіцыё-
нымі правадырамі), калі штораз больш
дакучлівым становішчам эканамічны кры-
зіс краіны, Варшаўскі аддзел БГКТ па-
паў у культурна-этнічную пасіўнасць.

Да гэтай пары складаную сітуацыю
часткова выратоўваў варшаўскі Цэнтр
славянскіх выданняў (па вул. Гагарына,
15), дырэктар якога Ян Заброцкі сістэ-
матычна некалькі разоў у год арганіза-
ваў беларускія сустрэчы. Запрашаліся на
іх выдатныя спецыялісты ў якасці рэцэн-
зентаў выбраных выдавецкіх навінок.
На жаль, фінансавы кризіс закрануў
таксама згаданы Цэнтр і яго існаванне
апынулася пад пагрозай, што чыніць ня-
пэўнай далейшую дзейнасць нашага ад-
дзела БГКТ.

У адрозненне ад становішча жыхароў
Усходняй Беласточчыны і самога Белас-
тока, дзе справа навучання беларускай
мовы заўсёды была складанай, варшаў-
скае асяроддзе згуртаваных у БГКТ беларусаў,
пераважна людзей сталага і пажы-
лога ўзросту, такіх праблем ужо не мае:
роднай мовай карыстаючыя яны час ад
часу ў вузкім коле сяброў арганізацыі.
Нашы дзеці і ўнуки, выхаваныя пераваж-

на ў мяшаных па нацыянальным і канфе-
сійным прызнаках сужонствах, наогул не
ведаюць беларускай мовы і ніякога чулі
аб беларускай гісторыі, географіі і куль-
туры, зусім не ўдзельнічаюць у культурна-этнічных
жыцці сваіх беларускіх дзя-
дуляў (бабуль амаль ніяма). Мяркую, што
— у адрозненне, напрыклад, ад беласточ-
чан — гэтыя маладыя людзі захавалі
у сваіх сэрцах крышку спагады да „лю-
дзей з Усходу”. Мабыць, штосыць ў спра-
ве мовы трэба было б зрабіць?

БГКТ, нягледзячы на грамадска-куль-
турныя характар, калі хоча мець свой
удзел у паліпшэнні польска-беларускіх
адносін, не можа пазбягаць палітыкі (ха-
ці не заўсёды мусіць быць гэта вялікая
палітыка). Паколькі Галоўнае праўленне
БГКТ з

Ix імёны засталіся ў гісторыі

У цэнтры Брэстчыны, быццам вырвашыся з палону навакольных балот, у паўднёвой частцы Іванаўскага раёна, недалёка ад Днепра-Бугскага канала, які звязвае блакітнаю ніткаю лёсы дзесяткаў вялікіх і малых паселішчаў на зялёных сваіх берагах, ёсьць маленькая вёсачка Варацэвічы, якая нарадзіла ўсю свету таленавітага і вядомага Напалеона Орду. Але доўгі час імя славутага кампазітара і мастака было вядома не ўсім.

Будучы яшчэ вучаніцай сярэдняй школы дакладнай інфармацыяй пра Напалеона Орду не валодала. Можа таму, што гісторыя была не падрыхтавана, каб вынесці гэта на ўсеагульны агляд. І менавіта ў пачатку 90-х гадоў гісторыкамі-даследчыкамі быў зроблены вялікі ўклад у сусветныя скарбніцы спадчыны, папаўняючы іх такім імёнамі як Казімір Лышчынскі, дынастыя прадпрымальнікаў Скірмунтаў, Францішак Брудзевіч, Міхал Бутаўт-Андрайковіч і інш.

І адышоўшае на нейкі час у гісторычны нябіт, нібы заблукаўшы ў калючым і хістаючымісі вецці сённяшній гісторыі, быццам занава, якай зоркай узышло забытае імя Напалеона Орды, нашага славнага суайчынніка — мастака і музыканта, кампазітара і публіцыста, педагога і вучонага, які абудзіў глыбокі інтарэс да нашага мінулага, горнар за наш таленавіты і магутны духам беларускі народ.

Напалеон Орда нарадзіўся 11.02.1807 г. у радавым маёнтку Варацэвічы „Чырвоны двор” непадалёку ад Іванава, у сям'і інжынера-фартыфікатара Міхала Орды, які будаваў дарогі і каналы на Палессі. Нейкі час ён быў кіраўніком дваранства павета і адносіўся да той часткі інтэлігенцыі, якая марыла пра адраджэнне былой велічыні і славы Вялікага княства Літоўскага, памылкова звязваючы свае спадзянінні з імем і палітыкай французскага імператара Напалеона Банапарта. Таму і даў Міхал Орда свайму сыну такое незвычайнае для Палесся імя — Напалеон. Бацька памірае рана і выхаваннем хлопчыка займаеца маці Юзафіна Бутрымовіч, дачка пінскага старасты Мацея Бутрымовіча — эканаміста-рэфарматара, шырокавядомага грамадскага дзеяча таго часу. Унук ім ганарыўся, дзед для яго быў ідэалам. З дзіцячых гадоў хлопчыку

прывілі такое ўспрыманне навакольнага свету, бачанне прыгажосці палескай прыроды. Атрымаўшы добрую дамашнюю пачатковую адукацыю, Напалеон у дваццаць гадоў быў прыняты на вучобу ў Свіслацкую гімназію. Адкрыта была яна ў 1806 г. і знаходзілася пад патранатам Віленскага ўніверсітэта. Узвесень выкладання і матэрыяльная база тут былі сапраўды высокімі. Не менш высокім быў у гімназіі і дух вольнадумства. Усе сакрэтныя маладзёжныя арганізацыі гімназіі і Віленскага ўніверсітэта дзеянічалі ў цесным кантакце. Членамі былі не толькі студэнты, а таксама некаторыя выкладчыкі.

Многія сябры Н. Орды не скончылі гімназіі, нават некаторыя сталі падсуднымі з дзеянні дзеля волі айчыны. Але Напалеон заканчвае гімназію ў 1823 г. і паступае ў Віленскі ўніверсітэт. І з першых дзён уключаеца ў дзеянасць тайнага студэнцкага таварыства „Заране”. Дарэчы, гэта і стала прычынай выключэння яго з ўніверсітэта ў 1826 г. Тады атрымаў 15 месяцаў зняволення ў віленскай турме.

Пасля вызвалення з турмы вяртаецца ў Варацэвічы, дзе знаходзіцца пад строгім наглядам паліцыі. У 1830-1831 гг. ён прымае актыўны ўдзел у нацыянальна-вызвольным паўстанні. І за мужнасць, прайдзеную ў бітвах за свабоду свайго народа, капітан Орда адзначаны самай высокай узнагародай таго часу — залатым крыжам „Воінскай доблесці”. А царскімі ўладамі Расійскай імперыі дзеянні Орды былі ацэнены падругому. Ён быў аднесены да злачынцаў другога разраду, а радавы маёнтак паддлягаў канфіскацыі на карысць дзяржавы пасля смерці яго маці Юзафіны Бутрымовіч. А самому Орду пагражала ссылка ў Сібір. Каб пазбегнуць ссылкі, Н. Орда вырашае эміграваць у Парыж. Пад чужым імем, у стане „служкі” свайго сябра Ціта Палонскага, пешшу, па шляхах Аўстріі, Германіі, Швейцарыі, Італіі ён у 1833 г. дабіраеца да горада сваёй мэты, які быў у той час цэнтрам культурнага жыцця Еўропы і цэнтрам беларуска-польскай эміграцыі. А. Міцкевіч, Ф. Шапэн, Ф. Ліст, Дж. Расіні, Дж. Вердзі, Ш. Гуно, А. Бальзак, А. Стэндаль, І. Тургенев — „залатое кола”, у якое ўвайшоў Н. Орда.

Асабліва блізкія адносіны склаліся ў яго з Фрыдэрыкам Шапэнам, а таксама з Адамам Міцкевічам, які жыў у Парыжы з 1831 г. і якому Н. Орда акампаніраваў на фартэпіяна на папулярных у той час літаратурных вечарах. Займаеца выяўленчым і музычным мастацтвам. Менавіта парыжскі перыяд жыцця прынёс Напалеону славу, прызнанне ў шырокіх колах творчай інтэлігенцыі Еўропы. Пацвярджэннем таго, што Н. Орда быў сябрам славутага на ўесь свет кампазітара Ф. Шапена, з'яўляючыся для нас, яго нашчадкаў, нешматлікія лісты. Ф. Шапэн высока ацаніў не толькі выкананічыя здольнасці, але і кампазітарскі талент. І ў 1838 г. мініяцюры Орды, яго рамансы і песні на слова С. Вітвіцкага і А. Плуга былі выдадзены ў Францыі. Тут, у Парыжы, Орда знаёміца і з Ферэнцам Лістам, піяністам і кампазітарам сусветнай славы, які прадказаў яму вялікую будучыню як выкананіцу і кампазітару. Аб высокім аўтарытэце Орды ў музычных колах Парыжа, шырыні яго таленту сведчыць і той факт, што ў 1843 г. таварыства акцыянероў італьянскай оперы аказала яму высокі гонар, выбраўшы яго дырэктарам аднайменнай оперы ў Парыже. Але быць у такай ролі Напалеону давялося не больш двух гадоў. З-за рознагалоссіяў акцыянероў тэатр пераставаў існаваць.

Н. Орда працягвае займацца выяўленчым мастацтвам, выкладаннем музыкі, кампазітарскай дзеянасцю. Напісаныя мноства фартэпіянных твораў, больш за два дзесяткі паланезаў. Затым гэтыя творы гучалі са шматлікіх сцэн Францыі,

Германіі, Польшчы, Беларусі. Шмат напісана вальсаў, полек, мазурак.

Спадчына Орды сведчыць пра тое, што актыўнай і шматгранай была і яго педагогічнай дзеянасцю. Тут ён выступае як даследчык і навуковец. У сярэдзіне 1850-х гадоў піша „Граматыку польскай мовы” (для французаў), затым у 1858 г. у Берліне, а ў 1874 г. у Варшаве.

У 1873 г. свет убачыў „Граматыку музыкі” як найвыдатнейшы вынік яго шматгадовай педагогічнай і даследчай працы. Наогул, музычная і педагогічна спадчына Орды перажывае цяпер сваё другое нараджэнне. Расце колькасць прыхільнікаў яго музычнага таленту. Валодаючы выдатнымі здольнасцямі музыканта і музычнага педагога, Орда усё ж аддаваў перавагу выяўленчаму мастацтву. Амаль усё сваё жыццё прысвяціў малюнку — архітэктурнаму пейзажу.

З канца 30-х гадоў дзесятнаццатага стагоддзя пачаў займацца ў студыі П'ера Жырара (1806-1872), знакамітага французскага майстра архітэктурнага пейзажа.

Першыя малюнкі земляка з'явіліся пасля таго, як ён у 1840-1842 гг., вандраваў па Францыі і Рэйнскай вобласці. Затым паявіліся цыклы з паездак па Іспаніі, Партугаліі і Алжыры, дзе на паперы былі адлюстраваны архітэктурныя славутасці Мадрыда і Лісабона.

Здзейнішы трынаццаць паездак па краінах Заходняй Еўропы, Орда стварае шматлікія цыклы малюнкаў, многія з якіх і сёння ўпрыгожваюць турысцкія карты і даведнікі.

(заканчэнне будзе)
Вольга Сачэвічык

Дзеці новага стагоддзя

Мінүт першы год новага, дваццаць першага стагоддзя, а заадно і трэцяга тысячагоддзя. Праўду кажучы, сімптомы дваццаць першага стагоддзя мне давялося заўважыць ужо ў канцы дваццацатага, як раз год таму, на пяцідццаті новага 2001 года. І трэба сцвердзіць адразу, што тады мне пацанавала: таўшчэзная бутэлька ад шампанскага, якую запусціў з дваццаці метраў у мой самаход нейкі трынаццацігодак, як толькі я пад'ехала да гаража, грунтула ў бляшаныя дзвёры, адбілася ад іх і затрымалася ў дзесяці сантиметрах ад машыны, а заадно і май галавы.

Так што можна смела сказаць, што трэцяе тысячагоддзе пачалося для мяне шчасліва. А Божа мой, я ў жыцці мо адзін раз толькі бачыла чалавека, уцякаючага з такай хуткасцю, як той трынаццацігодак, што сігануў у чорную ноч, быццам партызан, выкананыя сваё заданне. Першы раз уцякаў на Цэнтральны вакзале ў Варшаве хлопец такога ж узросту, але

ў руках ён яшчэ трymаў вялізную дарожную сумку, украдзеную ў разгубленага в'етнамца, які беспаспяхова крычаў: „Паліцыя, паліцыя!”, а яго сумка так жа беспаспяхова званіла на ўсе лады трывогу. Во дзе алімпіец, падумалася мне тады.

Сёлета ў Беластоку не было афіцыйнай сустэречы Новага года на нейкім пляцы. Баяліся тэарыстаў?! А ў мінульым годзе яны ж яшчэ так не бушавалі, а вось знаёмы падлетак, які вырашыў сустэреч 2001 год на пляцы каля ўніверсітэта, вярнуўся з перабітам (кінутай бутэлькай) носам. Было адкрытае зламанне, значнае перамяшчэнне. Прайшоў дзве аперацыі: пасля першай нос быў крывы і трэба было ламаць яго ізноў, рабіць другую аперацыю.

Дык што там нач на Сільвестра! Сваяка — шаснаццацігодка „шалікоўцы” злавілі на Рынку Касцюшкі, у самым цэнтры горада, налупілі яго так, што скура на твары вісела, а пасля здзэрлі з яго куртку (была яшчэ зіма) і дэмантрасційна, на ва-

чах прахожых спалілі яе. Хлопец вярнуўся дахаты голы і абдзерты.

Па ўсім было відаць у мінульым годзе, што надыходзіць новая эпоха. Летам чую праз адчыненае акно, як гутараць дзяўчаткі, седзячыя на лавачкы. Гадкоў па восемдзесяць, не больш. Адна расказвае, што яе старэйшая, пятнаццацігадовая сястрычка ляжыць у шпіталі. „А што з ёю?” — пытаемаца ўе сяброўка. „А-а-а, нічога асаблівага, — адказвае малая. — Яна хоча праўверыцца, ці не цяжарная”. „ Так? А ад како? — пытаемаца другая. — Ад Маркай?” — „Не, мусіць ад Тамаша, — адказвае сястрычка. — Зрэшты, я сама добра не ведаю!”

Калі да знаёмай прыехала з Гданьска чатыраццацігодовая ўнучка, яна не магла яе ані разу ўзяць з сабой на работу, бо ёй было сорамна. У дзяўчынкі галава была аголена. У адным вуху было сем заувшиц, у другім — чатыры. У носе, у губе, а таксама — у пупку блішчэла золата. Бацінкі таксама былі па апошній модзе — на чатыры нумары завялікія. На руках вышэй локця — татуіроўка. Ну, і як такую людзям паказаць! — не супакойвалася цэлае лета бабуля.

Але ж ва ўсім відаць новыя часы. Ці ж сёння ліцэіст табе скажа: „Пайшла к чорту!” Не, сёння ён табе скажа: „Але ж кніжку я ўчора прачытаў, што за аўтар! Вы... бани ў космас!” І прайда, касмічна, сучасна, небанальна... І аўтару, калі б ён пачуў, была б радасць немалая ад такой апрабаты.

Нядайна прыйшла да мяне ўнучка-трэцякласніца ліцэя ды кажа: „Ведаеш, што ў нас у школе здарылася?!“ Адказваю, што не ведаю, але хачу ведаць. „Стай на перапынку, — расказвае яна. — Падыходзіць да мяне хлопец з іншага класа, выніў нешта з кішэні і піскнуў мне нечым у твар. Я хутчэй заплюшчыла вочы, а ён, ведаеш, што зрабіў? — унучка пачырвянала, — узяў і пацалаваў мяне ў шчаку. Я думала, што заб'ю гэтага хлопца, а ён мне кажа: калі б я цябе не „замарозіў”, ты б мне ніколі не дазволіла пацалаваць цябе”.

Ну, і глянцы самі, ці ж не дваццаць першага стагоддзя? Вынаходлівія маладыя людзі... Ат, лепш няхай целаўца, чым маюць імітаваць Бен Ладэн, як той пятнаццацігодак у Амерыцы, што сама-лётам урэзайся ў хмарачос. Ада Чачуга

Зорка

старонка для дзяцей

„Томкавы дзеткі” (злева сядзяць): Магда Дудзіч, Аня Лапінская і Тамаш Суліма („Бацька”), Пётр Сцепанюк, (стаяць злева) Рэната Харытанюк, Аляксандра Багуцкая, Ева Бенедычук, Аляксандра Максімюк, Данеля Дудзіч.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Надыходзяць „Томкавы дзеткі”

Адной з лепшых сустрачанскіх традыцый з'яўляецца тое, што тут заўсёды многа „матэрыялу” на журналістай. Невыпадкова паяўляюцца новыя воблікі, яны часта — у большасці. Перад дваццатым Сустрэчамі я ведаў, што буду найстарэйшым з маладых. Дарэчы, я меў быць апекуном адной з рэдакцый, якія неўзабаве ўзніклі. Падборка будучых журналістаў атрымалася даволі выпадковай: трох хлопцы — трох рэдакцый, вядома, па адным у кожную. Цяжкасць паявілася пры падзеле дзяўчат, якіх амаль 90% паявіліся пры сцяне, быццам манекенш-

чыцы. Якраз не разыходзілася пра прыгажосць, толькі здольнасць да журнالісцкай працы. Выратавала нас (мяне, Мішку ды найбольш, хіба, Патрыцыю) сама галоўная, усім вядомая „Зорка”. Пачаўся гандаль. У майм жыцці паявіліся новыя пачуцці — я стаў менеджарам каманды (амаль футбольнай). Не скрываю, што заўсёды гэтага хацеў, марыў, каб сесці на трэнерскую лаўку вядомага ёўрапейскага футбольнага клуба. Розніца ў гэтым выпадку была такая, што я мог без анікага страху зрабіць выбор. Потым дайшло толькі да „трансфераў” між ма-

ў камандай, па традыцыі, і Мішкі. З далейшага ходу Сустрэч магу сказаць, што выбар быў добры — іншы і не мог быць. Каманда „ігравала” добра. Напачатку мне здавалася, што ўсё ж будзем атакаваць, а атрымалася праўсці ў абарону ў сутыкненні з іншымі рэдакцыямі. Нашай стратэгіяй будуць „доўгія кросавыя пілкі” (читайце: бліскучыя артыкулы) і хуткія павароты назад (читайце: добрыя дыпламатыя і шпіёнства ў іншых рэдакцыях). Рэдактары, зважайце! Надыходзяць „Томкавы дзеткі”.

Бацька ТАМАШ

Зімовыя канікулы

Па пяці месяцах
цяжкай працы
пачынаюцца
зімовыя
канікулы.

Дзеци выязджаюць
на розныя зімнікі,
на вёску
да бабулі і дзядулі.
Там ім здаецца,
што могуць адпачыць.
Бабуля і дзядуля
чешацца, што ўнуکі
іх не забываюць.

Шчасце

Шчасце гэта не ёсць
Ні дзеля выпадку
Ні дар ад Бога
Шчасце гэта тое, чаго
Кожны з нас прагне
Сам для сябе.

* * *

Хопіць адкрыць
у глыбіні сэрца
 успаміны і няўдачы,
каб заўважыць іншага,
хто чакае ішасца.

Аня ЛАПІНСКАЯ,
(„Томкавы дзеткі”)

Як Томак бацькам стаў?!

Аднойчы ў рэдакцыі Томка Сулімы дзеткі думалі над загалоўкам газеты. Дваццацігадовы Пётр Сцепанюк прыдумаў, што газета будзе называцца „Клён”, а дзесяцігадовая Оля Максімюк выказала сваю арыгінальную думку, у якой яна назвала газетку „Томкавымі дзеткамі” і ўсім карэспандэнтам гэтая назва спадабалася. Наступнага дня ўсе спаткаліся ў святліцы. Усе жартавалі, ды даведаліся, што Томак стаў бацькам.

Наталля К-С, III кл. ПШ н-р 4
у Беластоку („Нарвавік”)

Сукватарантка

На Сустрэчах „Зоркі” мы пазнаёмліся з выгляду цікавай дзяўчынай, Беатай. Нам далі адзін пакой і я вельмі гэтаму радавалася. Мая радасць, аднак, не працягвалася доўга. Ужо пасля гадзіны я адкрыла яе сапраўдныя характеристары. Яна жудасна смяялася і была такой балбатухай, даслоўна як Мануэля з „Вялікага брата”. Яна так усіх злавала і нервавала, што калі выходзіла з пакоя, мы зачынялі дзвёры на ключ, каб яна не ўвайшла. Жыла я з трыма іншымі дзяўчынамі, якія,

наадварот, былі сімпатычныя і падзялялі маю думку наконт Беаты. Пасля прыгод усяго дня былі мы вельмі змучаны і хацелася нам спаць. Было б усё ў парадку, калі бы не тое, што наша новая „сяброўка” — Беата — нават калі спіць не перастае трывніць і храпіці. Памалу вяртаецца ў нас добры настрой, бо наша сукватарантка выязджает зімовыя канікулы.

Ева БЕНЕДЫЧУК,
II „а” кл. гімназіі
(„Томкавы дзеткі”)

Сёстры: Магда, Данеля і Аня Дудзіч з Ласінкі.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Па-над вяршынямі дрэў

Вечар. Халаднавата. Вельмі холадна. Не ведаю, каторая гадзіна, можа пятая. Цяжка нават думаць, калі такі холад.

Часта здараецца, што з хуткасцю маланкі хочам уцячы з хаты. Найлепш далёка ад усяго, што чалавече. Не памятаю, калі я выйшла з гасцінцы, але бачу, што я прыйшла ўжо некалькі кіламетраў. Раптам паявіўся жахлівы вобраз — чорная хмара хлопцаў. Пачалі нешта гаварыць, а праз хвіліну крычаць. Я спалохалася, калі пачалі да мяне набліжацца, я стала бегчы. Спaloхалася, затрымалася каля крамы, задыханая пачала ісці. Я нават не заўважыла, што мароз перамяніў дарогу ў ледзяны тракт. Першае, што ўбачыла, гэта халодны месяц над маёй галавой. Я сядзела. Мінула хвіліна, другая і я ўявила, што паслізнулася і ўпала. Устаць мне памагла згорбленая бабулька. Адкуль яна ўзялася? Сапраўды, не ведаю. Узяла мяне пад руку і паставіла на ногі. Бяззубыя губы сказали, што ўжо даўно не елі ніякай стравы. На жаль, я з сабой не мела ніякай яды. Абяцала, што прынясу ёй гроши. Падсвідома я не хацела гэтага рабіць, але нейкая сіла мяне прымусіла. Шкада мне стала грошай. Папрасіла бабульку пачакаць мяне, а я вярнулася ў гасцінцу.

Ізноў нейкая дзіўная сіла піхнула мяне назад. Я бегла. Розныя, нецікавыя думкі прыходзілі мне ў галаву, калі ў кішэні звінелі гроши. Цяпер упэўнена я вярнулася на месца. На жаль, след па бабцы прастыў. Нават сляды на снезе зацерліся.

Прыдарожны ліхтар асвятляў наваколле. На снезе нешта блішчэла. Незвычайнае! Залатая шпілька да валос ляжала, быццам нехта яе згубіў перад хвілінай. Я разглянулася навокал і хутка схавала шпільку ў кішэню.

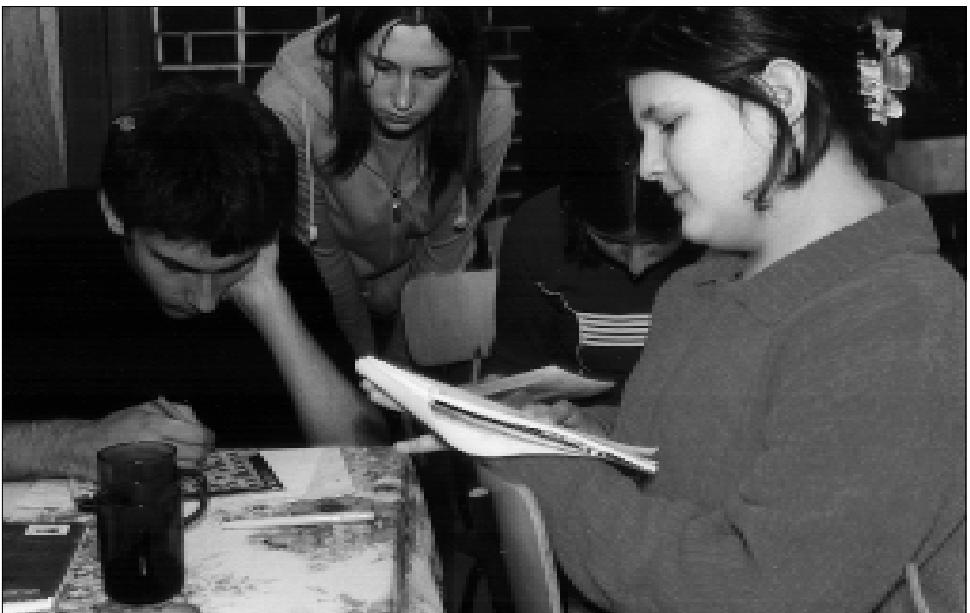
Яна напэўна належала бабульцы. Трэба было яе адшукаць. Адзіным месцам, якое кінулася мне ў очы, быў лес. Здавалася, што цёмны, шыпшынавы лес запрашоў мяне да сябе. Ціхі вечэр лёгка гладзіў мой твар, а я заглыблялася ўсё далей і далей. Я адчувала дзіўную лёгкасць. У адну хвіліну захацела падняцца па-над бліскучымі вяршынямі дрэў.

Жах! Хтосьці раптам схапіў мяне за нагу і не пускаў. Я хацела вырывацца ад злой моцы. Яны крычалі. Крык змяніўся ў даволі нескладанае, хаця вельмі дзіўнае пытанне: „Дзе ён?” Але хто? — падумала я. Чаго ад мяне хочуць нячыстыя сілы!? Пытанне гучэла яшчэ некалькі разоў. Голос сказаў: „Маєм гадзіну!” Я звар’яцела і страціла прытомнасць...

Выявілася — гэта быў сон, дарэчы, вельмі реалістычны, але толькі сон... Над маім ложкам стаяў галоўны рэдактар і са здзіўленнем спаглядаў на мяне. Вялікі гадзіннік, які вісіў на сцяне, паказваў палову восьмай. Пасля снедання я глянула на свой ручны гадзіннік...

Адно пытанне хвалявало мяне ўвесе дзень: чаму гадзіннік спяшаецца на дзве гадзіны?..

Рэната ХАРЫТАНЮК

„Томкавы дзеткі” як зажэртва сям’я і журналісты (Тамаш Суліма, Аня Лапінская і Аляксандра Максімюк).
Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Каханне і здрада

Такія слова адразу прыпамінаюць тэлесерыялы, у якіх каханне ідзе ў пары са здрадай. Аднак я не думаю пра тэлесерыялы, толькі пра здарэнне на Сустрэчах „Зоркі”. Тамаш Суліма вельмі многа часу прафыўваў з Анай Манцюк. Я зуважыў тое ўжо першага дня Сустрэч. Нармальная справа, што хлопец хоча пагаварыць з дзяўчынай. Найдзіўнейшае тое, што Тамаш з'яўляецца галоўным рэдактаром газеты „Томкавы дзеткі”, а Аня — сакратаром рэдакцыі „Нарвавіка”. Спачатку я не звяртаў на гэта ўвагу,

Тамаш гаварыў, што ўсведамляе Ано. Ну, няхай гаворыць, але не зашмат. Я пачаў папракаць Томка, што здраджае сваёй рэдакцыі. Ён не перастаў расказваць іншым аб нашых рэдакцыйных справах. У пятніцу ўвесь вольны час ён правёў з Аней і яе сяброўкамі — Оляй і Басяй. Сядзеў у іх! Здрадзіў нас. Аднак, трэба сказаць, што сэрца не слуга, не выбірае. Здараючца пачуцці між прадстаўнікамі нават канкурэнтных рэдакций.

Пётр СЦЕПАНЮК
(„Томкавы дзеткі”)

Сустрачанскі „Big Brother”

Адбор, спаборніцтва, прага перамогі. Гэтак жыве дом Вялікага Брата і так жывеш Ты... Такія слова часта чуем па тэлебачанні. Так пакрысе жывуць і Сустрэчы „Зоркі”, а дакладней — рэдакцыя пад старшынствам Тамаша Сулімы. Сам загаловак газеты, „Томкавы дзеткі”, паведамляе, што наш рэдакцыйны апякун — наш бацька. Можна парапаць яго з Вялікім Братам, а нашу рэдакцыю —

з удзельнікамі шоу „Вялікі Брат”. Кожны з нас прымяркоўваецца да сапраўдных удзельнікаў. Найбольш супадае Оля — яна падобная на Мануэлю. У нашым рэдакцыйным доме ёсьць узлёты і падзенні. Розніца ў тым, што ў сапраўдным фінале выигрываюць гроши, а мы выигрываем веды і многа новых сяброў.

Пётр СЦЕПАНЮК
(„Томкавы дзеткі”)

Польска-беларуская крыжаванка № 3

Запоўніце клеткі беларускім словамі. Адказы (з наклееным контрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

►		Żuraw	Okno	Ars	▼	Projekt	►
Dzwon	Ząb	▼	Bank	►			Ubezpieczenie
Bobinka	►	▼				As	►
Włodarz	Roneta	►					Ar
Dzwonek	►	▼				Chatka	X
Wilk	►			Arka	▼		
Gwar	►						
Kolorы	►		Czoło	Alla	▼	Padlina	X
As	Sens	►					
►		Baobab	►				

Адказ на крыжаванку № 51: Панарама, бор, бал, лазурак, лук, лебедзь, кіт. Спор, Лі, балет, рад, зуб, букет, хабар, моладзь, дар.

Узнагароды — касеты Алеся Камоцкага „Псалмы” — выйграбі: Наталля Герасімюк з Махнатага і Эвеліна Гайко з Бельска-Падляшскага.

Сустрачанскі міні-слоўнік

АЛІМПІЙСКАЯ БАГІ — неда-сяжныя малайцы са Штутма, заква-тараваныя на другім паверсе, а сустрачанкі на першым — пад пільным наглядам строгіх апекунуў.

ДРЭСЯЖЭ І ЖЭЛЮСІ — алім-пійскія багі на роўным грунце, г.з.н. ля супольнага вогнішча ў Хмельне.

ДВАНАЦЭТОГО ТРАВНЯ, РО-
КУ БОЖОГО... — час паводле ча-
сопіса „Бельскі Гостінец”.

ДРЭШЧЫК ЭМОЦЫІ — сітуа-
цыя, у якой сустрачанкі пачынаюць
выяўляць свае эмоцыі на „двохмо-
ным языку”.

ЗАВОЛАЙ ЖАНЭТЭ!!! — таем-

ны лісток, які паявіўся вечарам ў акне на XVIII Сустрэчах „Зоркі”.

ПАПЛЯ — дзяўчынка, якая безу-
пынна глядзіць на „сустрачанскую
меншасць”.

СУСТРАЧАНСКАЯ МЕН-
ШАСЦЬ — ляваністы, „кропля
ў Нарве”, „майстры на ўсе рукі”,
сустрачанская „агародніна”.

УДЗІЛЬНИК — сустрэчнік, які за-
кідае вуду (у Нарву) на бліскучыя
тэмы.

ШЧО — граматычная форма фі-
зіялагічнай дзейнасці на „двохмо-
ным языку”.

(працяг будзе)

Не аглядайце!..

У сённяшні час адным з клопатаў моладзі з’яўляецца залежнасць ад тэлебачання. Усе навокал глядзяць рознага роду тэлесерыялы, „рэалі-
ці-шоу” і г.д. І менавіта ў гэтым проблема. Па-першае, замест зра-
біць нешта карыснае, яны засмечва-
юць сабе разум непатрэбнымі бяз-
глаздзіцамі. Замест безупыннага ад-
сочвання лёсу галоўных герояў бра-
зільскіх тэлесерыялаў, маглі бы, на-
прыклад, прачытаць кнігу. Вось ге-

роі перадач тыпу „Амазонкі” або „Лысыя і бландзінкі” не зробяць за цябе хатній працы і не вернуць табе страчанага часу. Па-другое, усе гісторыі, якія дэманструюцца ў тэлесерыялах — непраўдзівыя, а нават непраўдападобныя. Ці ж у жыцці можна ўлюбліцца дваццаць разоў у тыдзень. Напэўна, не. Такім чынам, звяртаюся да ўсіх людзей — не аглядайце тэлесерыялаў!

Данеля Дудзіч, III „ц” кл. Гімназіі

Тарык

Гэта ніякі не бык напароўся быў на Сержыку вялікую. Хоць так напісалі ў лекарскім абследаванні. То ж трэба было саставіць якісь пратакол з выпадку. Суседзі пацвердзілі. Каб страхоўку выплацілі, бо ж Сержык не мог у тое лета рабіць у гаспадарцы. А то ж брат ягоны, старэйшы, Антон, сахарамі, у злосці, піхануў малодшага Путрука. Той на вілы не напароўся, пахінуўся ды грымнуўся плячом аб сячкарню. Добра, што не галавою, бо і пэўна, у гэты раз пахаваў бы Антошкага свайго малодшага брата. А брат у гаспадарцы патрэбны. Бо Антон кароў не ўмее даць сам. Хоць на трактары можа ездзіць, з усім машынамі падачаплянімі, усё іншае — таксама, дужы, разбіраецца ўсім, ды да кароў і не падходзіць. Ні рукамі за вымя, ні да трубачак падключыць даярку — ну, ніяк. А нейкі, хоць маленькі, прыбытак у гаспадарцы толькі з таго малака сёння ў людзей.

Надзелі Сержыку на грудную клетку ў павятовым шпіталі штосьці накшталт гарсэта. Толькі галава яму вытыркаецца нябрэтая, кудлатая з таго каўняра. А летам горача! І з бальніцы спачатку не выпускалі, тыдні два, аж урэшце, у тым гіпсавым адзені, адправілі ў вёску. А вазьмі ты стрымай! Ні пачухац-

ца, ні памыцца! А тут у ваколіцу дзявок панаеяджала, агратурыстак! Проста адпачываючы, цікаўных да птушак, раслін ды людзей тутэйшых. Ды дзе якую запросіш — хата замуляна, падлогі старэйшы брат, здаецца, бы век не мыў, пасцель аж рудая. Праўда, з мыццём справа простая, гэта ж не прачыкам ці на тары пультаца са сціркай, як гэта бабуля Тэкля рабіла. Бо ж і не нават „Франя” з ручкай на валіку для выціскання памытага адзення стаіць у лазенцы, а спрайдны „Indesit”, аўтаматычны, што праграму на сцірку наставіць, калі трэба — ускіпіцца ваду ў бубне, прапалашча пару разоў, выкруне, адвіруе, і хоць ты адразу навалакай усё на сябе, амаль сухое. Адно кнопкі націснеш, пастрыкаеш па праграмах. Ну, чыста камп’ютэр. Во, хто падумаў бы такую тэхніку ў вёсцы!

Выйшаў Сержык на лавачку пад сваім плотам, пад ліпу. Монца прыпякае, ды пад дрэвам здаравей. Каб хоць мацней ветрык той падзымуў!

Лета! Вясною, вось, прыемней, ды бульбу садзіць трэба. Бульбіну за бульбінай укідаць у разоры. Хоць, вядома, і саджалка ёсць дзе ў каго. Але бульбу садзіш. Рэшту — машина зробіць. І пестыцыды. І здароўе зруйнуюць, і каларадскага жука спляжаць, і іншых вусеняў ды лісценяў, ці як ім там. Дзед Змітров дык больш у гэтым разбіраўся. Паустагоддзя таму і пасля пляжы тую

stonku і іншую амерыканскую поскудзь з дапамогай хіміі. Таму і Стонкай яго памятаюць у народзе. І дочкі ягоныя Стонкавымі былі, і маладыя Путрукі, старэйшы, Нюркі, не Нюрчыны ці Путруковы, а, па дзеду, Стонкавы. А цяпер, халера на яго, Тарыкавы будуць. Праз таго таракана, што яго Сержык пад гіпсам з гайнаўскай бальніцы прывёз, з тae хірургіі. Чыста было там, не скажаш, але вусатыя таксама чысціню любяць. Кажуць, хай згіне і племя чалавече ў якім катаклізме, і ўся жывёла малая ды вялікая, а гэтых гадаў і несусветны мароз не вымарозіць, ні пякельны агонь, і застануцца яны, не дай Бог, адзінмі жыхарамі нашае планеты. А ў вёсцы Вербайды — як на цуда якое прыходзяць дзівіца людзі, на таго Тарыка, што яго Сержык прывёз пад пазухай з павятовага места. Дзед Міхаль памятаў падобных, што плодзіліся па нашых вёсках, гэтых самых, тараканаў ці там прусакоў, дык яны чарнайшыя былі. Але ж не як блашчыцы — во, дык як тая смярдзючая поскудзь кусалася! А таракан не ўкусіць, сам ён мяккацелы, адно тыя вусішчы і ягоная мітуслівасць нейкі жах наводзяць. Але ж адзін — не такі страшны. А ўцякаць ён і не збіраўся. Астаўся жыць у Путрукоў, у перакуленым слоіку на кухні. І з нейкай шкадой і спачуваннем азываліся хлопцы пра сваю новую худобу:

— А ён, бедны, так як і мы тутака, жыць дык жыве, з голаду не памрэ, роскашы таксама не ведае, хоць яму мала трэба... Але ж і не размножыцца. Адкуль яму ўзяць бабу? То ж з Гайнаўкі не прывязеш. Тараканіху дык маглі б і сілай злавіць, што там! А да нас ні сілай, ні ласкай не сцягнеш кабету. А пазабалляцца хочацца, калі ўжо жыць няма як.

— Дык прывезці трэ яму калегу, — раздумваў уголос Сержык. — Весялей будзе яму жыць у слоіку, патомства

менец не будуць, бо ж усю вёску спаскудзілі б, чыста як за санацыі было...

— Га? З чым? — перапытала дзед Міхаль, адвесіўшы жоўтую ад тытуну губу з кропелькай сліны. — Ты, Сержык, пра санацыю што ведаць можаш! Тара-каны дык тады былі, ну, да вайны, не тое, што цяпер! Гэты ваш Тарык — адно смяхочце! А блашчыцы!..

— Вы ўжо соты раз пра тяя блашчыцы! Пашкадавалі б Тарыка! Калі б падгадаваць нам з дзесятак самчыкаў, дык маглі б гонкі арганізаваць. Вядома, спачатку дык трэба было б іх патрэніраваць, прыручыць, каб не разбегліся... На што яны лакомыя... Тара-каны... Каню ці слану ў цырку даюць за штуки па костачцы цукру... Тарыку хапіла б крышынка...

— Ну, вядзі мяне, Сержык, паказвай, чаго навучылі вы Тарыка. Чым яго частушеч, што ён такі рахманенькі?

— Есць усё, не кажу, што многа. Ваду п’е.

— А як з гарэлкай? Ужывае?

— Адной не чапае. Але, калі разбавіць, дык не супраць... Ідзем, там хлопцы з Тарыкам гуляюць. Мы само бычка зарэзали...

Сержык з крэктам падняўся з лавачкі, трymаючыся за плот падаўся ў летнюю кухню. За ім пачындаў дзед Міхаль. З мураванкі з шэрых пустакоў з адчыненага акна з парудзелай выдзымай ветрам фіранкай далятаў гоман басавітых галасоў.

— Дзе Тарык? — кінуўся Сержык да хісткага стала. — Дзе слойкі?

— Памёр твой Тарык. Мы яго толькі што пахавалі. А цяпер у нас мярліны! — падняў шклянку старэйшы Стонкаў.

— Усе мы, кавалеры з усяе гміны, вельмі шкадуем беднага Тарыка! — слязліва прамовілі хлопцы, глытнулі рускай гарэлкі і закусілі вараным бычком.

Міра Лукша

Пушча святлом маляваная

У Гарадской публічнай бібліятэцы ў Гайнаўцы з 14 снежня 2001 года працуе выстаўка фатаграфій Уладзіслава Завадскага „Пушча святлом маляваная”. На вялікіх каляровых фатаграфіях паказаны лясныя краявіды і дэтали пушчанскіх дрэў. Адпаведна выкарыстоўваючы святло і лясныя цені Уладзіслава Завадскі па-мастаку сфатаграфаваў грыбы, лісты, дупло і іншыя дэтали дрэў. У бібліятэцы экспануецца фатаграфія, узнагароджаная некалькі гадоў таму на Агульнапольскім фатаграфічным конкурсе ў Нараўцы, на якой аўтар цікава паказаў паверхнасць кары дрэва. Лясныя краявіды мастак фатаграфаваў у Белавежскай пушчы, калі ракі Лясная — вясной, восенню і зімой.

— Летам дрэнна фатаграфаваць лес,

бо зялёная лістота закрывае дрэвы ад святла і відаць толькі гушчар, а я стараваю паказваць прыгажосць пушчанскіх краявідаў, — заяўляе Уладзіслава Завадскі. — Фатаграфіі на выстаўку пачаў я выконваць пяць гадоў таму. Выкананне здымка патрабуе многа часу. Фатаграфуючы грыбы, якія экспануюцца на выстаўцы, я пайгадзіны ляжаў з фотаапаратам у чаканні адпаведнага асвятлення.

У чытальнай зале Гарадской бібліятэкі паказваюцца рысункі Магдаліны Агела з Гайнаўкі — настайніцы англійскай мовы ў Белавежы. На выстаўцы экспануюцца вялікія працы: партрэты, абстрактныя работы і прыгожа нарыйсанаваны Свята-Троіцкі сабор у Гайнаўцы.

Аляксей МАРОЗ

Наши самадзейнікі

Ніна Цыванюк

Хто не ведае Ніны Цыванюк з Гарадка, адной з заснавальніц (побач з Нінай Мушынскай) гарадоцкага хору ледзь не пайстагоддзя таму!

Калі адышла з калектыву Ніна Мушынская, Ніна Цыванюк узялася кіраўца хорам „Расспіваны Гарадок” і вядзе яго далей, абапіраючыся на падмогу шматгадовага музычнага кіраўніка і дырыжора Сцяпана Копы.

Ніна Цыванюк нельга параўнаць з нікім! Яна співае не толькі дзеля таго, каб выказацца, але і дзеля людзей. Недля ўзнагароды яна гэта робіць, а з патрэбами душы.

Спявачка вышукоўвае старыя, бабуліны песні, выцягвае іх са свайго зачарванага куфэрка на свет Божы і прыносіць нам у падарунку. Але Ніна Цыванюк і сама піша тэксты, а таксама музыку да іх.

Са сваёй песні яна патрапіць зрабіць свайго роду „шоу”, а да таго — аднаасабовае.

І хача спявачка не мае занадта шыро-

кага дыяпазону, то мае іншыя добрыя бакі свайго мастацкага выказвання.

Часамі, здаецца, вышэйшыя ноты маглі б узбагаціць яе спеў. Дык мо варта было б спрабаваць, чаго варты наш голас, і сягнуць вышэй, каб не затрымлівацца ў адной актаве.

Адрыяна Семянюк

Фота з архіва

„Zabytki” Падляшша

— Для шмат каго з палякаў Падляшша — апошняя брама да зачыненай на векі краіны Крэсаў, — піша ва ўступе да найноўшага нумара, пятага, часопіса „Zabytki” („Помнікі”) яго галоўны рэдактар Гжэгаж Б. Мазур. Журнал у праважаючай частцы прысвячаецца шматнацыянальному і шматкультурному нашаму рэгіёну. Да багатага і памастацкага ілюстраванага здымкамі часопіса далучаны кампакт-дыск з царкоўнай музыкай, якая гучала на гала-канцэрце XX юбілейнага Фестывалю царкоўнай музыкі ў Гайнаўцы, а таксама атрак-

цынарная карта помнікаў даўніны Падляшскага ваяводства, якая была выдадзена пры дапамозе Ваяводскага захавальніка помнікаў. І вось размова з захавальнікам (ужо адкліканым) Антонім Аляксіцкім адкрывае нумар гэтага часопіса. „Сённяшніе Падляшскіе ваяводства ёсць надалей у вялікай меры прадаўжалінкам традыцый шматнацыянальнай Рэчы Паспалітай Абодвух Народаў”, — сцвярджае Аляксіцкі.

Пра містычныя месцы Падляшша распавядае Пшэмыслай Пільх. Аўтар апісвае гісторыю праваслаўных хра-

май, расказвае пра драўляныя крыжы і мячэці на нашай тэрыторыі. „Фестываль співаючай душы” — артыкул вандроўніка і краязнаўцы Тамаша Млёнцкага пра ўдзельнікаў, арганізатараў і падзеі XX Фестывалю царкоўнай музыкі ў Гайнаўцы. Сярод шэрагу артыкулаў прыцягвае ўвагу тэкст таксама аўтарства Т. Млёнцкага „Гатэль «Мікалаі II» у Белавежы” пра гісторыю, гаспадароў і гасцей белавежскага Царскага палаца, аздоблены здымкамі з мінулага стагоддзя (са збораў Белавежскага нацыянальнага парку). У „Zabytkach” публікуюцца таксама два тэксты Ежы Самусіка, лекара і гісторыка з Беластоку. Адзін з іх расказвае пра палацавы комплекс у Харошчы, другі —

пра дворскія збудаванні ў Цісаве. Падляшскія старонкі завяршаюць літаграфіяй бельскай мастацкі Маргарыты Дзітрук, былой студэнткі аддзялення графікі акадэміі мастацтваў ў Мінску і Варшаве. Разам з імі — верш Надзеі Артымовіч па-беларуску і ў перакладзе на польскую мову Міколы Вайранюка.

Пры кожным тэксле — рэзюме на англійску.

Апошні нумар часопіса „Zabytki” — сапраўдная прамоцыя нашага рэгіёна, да таго ж на вельмі высокім эдзітарскім і мерытарычным узроўнях. Нешматлікі ўжо экземпляры гэтага журнала можна яшчэ купіць у беластоцкім клубе EMPiK.

Мацей Халадоўскі

Рускі манастыр св. Панцеляймана.

Афон у фатаграфіі

У музеі ў Бельску-Падляшскім 14 снежня мінулага года адкрылася фатаграфічна выстаўка „Святая Гара Афон”. Паказаны на ёй калі 200 фатаграфій Збігнева Дзванкоўскага, фатографа з Гайнаўкі. Побач здымкаў, якія выкананы былі ў 2000 і 2001 гадах, размешчаны рэпрадукцыі фатаграфій, зробленых нават некалькі дзесяткаў гадоў таму.

Адкрыццё выстаўкі ўдастоіў епіскап Бельскі Грыгорый. У мерапрыемстве прысутнічай Марк Якімюк — рэдактар Праваслаўнага выдавецтва „Братчык”, якое разам з Праваслаўнай парафіяй у Пасынках было суарганізатарам выстаўкі. У бельскую ратушу прыйшлі людзі, якія былі ўжо на Святой Гары Афон, асобы, якія могуць туды паехаць і тыя, якіх туды не пускаюць — жанчыны. Пытанні, якія ставілі бяльшчане аўтару здымкаў часта тычыліся штодзённага жыцця на Гары Афон.

У бельской ратушы-музее на вялікіх фатаграфіях адлюстраваны жыццё афонскіх манахаў і іх праца. На здымках паказаны агульны від дваццаці афонскіх манаstryроў, многіх скітоў і пустэльняў звонку.

— Не ўсюды дазвалялі фатаграфаўці унутры манастыра, — кажа Збігнёў Дзванкоўскі. — Мае фатаграфій па-паўняюць рэпрадукцыі старых здымкаў, на якіх можна ўбачыць, напрыклад, паховіны манаха. На Афон упу-

скаюць абмежаваную колькасць замежных паломнікаў ці турыстаў і таму адчываеца там вялікі спакой, цішыня і святасць. На падставе фатаграфій і рассказаў цяжка перадаць атмасферу Афонскай гары, але можна яе наблізіць. Жыццё там намнога спакайнейшае чым у нас і дае падставы да рэфлексіі над жыццём без цывілізацыі, якая падганяе нас наперад.

— Выстаўка аб Святой Гары Афон прыцягвае ў бельскую ратушу натоўпы людзей. Аднак, мы не можам адтэрмінаваць яе закрыцця, бо з 25 студзеня гэтага года выстаўка будзе паказвацца ў Цэнтры праваслаўнай культуры ў Беластоку, а пасля ў Беларускім музеі ў Гайнаўцы, — пайнфармаваў Марк Якімюк, рэдактар „Братчыка”.

Дублікаты фатаграфій паехалі на выстаўку ў Бразілію, дзе будуць паказвацца ў праваслаўнай парафії ў Рыодэ-Жанейра. Іншыя дублікаты будуць экспанавацца ў Падставовай школе № 6 у Гайнаўцы і пасля на прыходскіх выстаўках. Фатаграфіі з выстаўкі ў Бельску-Падляшскім паказваліся ўжо ў Познані і Гнезні, а частка здымкаў, выкананых яшчэ ў 2000 годзе, выстаўляліся ў мінулым годзе на Святой Гары Грабарцы, у Варшаве і Гайнаўцы: у доме культуры, белліці і Свята-Троіцкім саборы.

Аляксей МАРОЗ
Фота Збігнёва Дзванкоўскага

Хутар між Сынкоўцамі, Кудраўкай і Сідэркай.

Вёска пенсіянераў і дзяцей

У Сынкоўцах найзручней дабраца з гмінага Новага Двара. Ёсьць яшчэ і дарога з Кудраўкі, а нават з Сідэркі, аднак лясныя звіліны апошніяй ведаюць толькі тутэйшыя. У Сынкоўцах сёння жыве каля шасцідзесяці душ. Прыемна здзіўляе, што ў заселай на канцы свету вёсцы ёсьць грамадка дзяцей. Шасцярых дзяцей, у тым ліку аднаго гімназіста, возіць у навадворскую школу аўтобус. Апрача іх ёсьць яшчэ пяцёра дашкольнікаў...

Ідучы праз вёску зачапляю пажылога мужчыну, які седзячы назірае за кароўкай. Даведаўшыся, хто я, вядзе далей.

— Гэй, беларусы! — заклікае ка мне будаўнікоў дома.

Дом ставіць пажылы але рухавы жыхар Белаастока. Белаасток са сваім гоманам і растучым беспрацоўем не захапляе ўжо пажылых людзей і некаторыя з іх ахвотныя вярнуцца на радзіму. У Сынкоўцах жыве многа пенсіянераў. Два чалавекі працуеца ў Белаастоку, а апошня жывуць з гаспадаркі. Трымаюць пакрысе жывіну — кароў і свіней. Малако возяць у Новы Двор, калейкаю — па дні ад бітона. Свіней і быдла прымаюць на спэндзе ў Новым Двары — у аўторкі. Прыватнікі прымаюць як пападае, а нават і ў вёску прыязджают. У вёсцы два кані — для вызвакі і барапавання. Полье абраўляюць трактары — у Сынкоўцах іх каля дваццаці. І каля пятнаццаці самаходаў.

Калі хто захварэе, то ў Новым Двары лекар прыме штодзённа, ды яшчэ раз у тыдзень другі лекар прыязджает з Дубровы. З пакупкамі няма клопатаў,

На канцы Сынкоўца, з боку Кудраўкі, узвышаеца вялікі крыж. Подобны крыж стаіць і з боку Новага Двара.

бо кожны дзень вёску наведваюць па дзе-тры аўязныя крамы — з Сідры, Саколкі, Дубровы, Белаастока. Водаправода ў Сынкоўцах няма, але маюць цягніцу. Тэлефон ужо маюць усе ахвотныя.

У Сынкоўцах адна каталіцкая сям'я, а апошнія — праваслаўныя. Прыход у Новым Двары — пяць кіламетраў ад Сынкоўцаў. Цяжка пенсіянерам так далёка хадзіць, а самаходы ў святочныя дні не ездзяць. У будзень можна пад'ехаць на школьнім аўтобусе, а ў свята ў царкву трэба дабраща на сваі транспарце. Нямногія могуць пад'ехаць з тым гаспадаром, які вязе малако...

Аляксандр Вярбіцкі
Фота аўтара

Таварыства любіцеляў царкоўнай музыкі

У будынку Школы псаломшчыкаў у Гайнаўцы 28 снежня мінулага года адбыўся ўстаноўчы сход Таварыства любіцеляў царкоўнай музыкі, якое будзе дапамагаць Грамадскому арганізацыйному камітэту ладзіць у маі гэтага года Дні царкоўнай музыкі.

Грамадскі аргамітэт, якому старшынствуе мітрафорны пратаіерэй Міхail Негярэвіч, складаючы па пяць прадстаўнікоў ад Польскай аўтакефальнай праваслаўнай царквы і мясцовых самаўрадаў.

— Яшчэ канчаткова не вырашана назва мерапрыемства. З'явілася пра-

нова ўвесці ў назув слова фестываль, — сказаў айцец Міхайл Негярэвіч. — Мерапрыемства будзе мець свецкі і міжнародны характар, паколькі запрашаем замежных хоры, але будзе яно згоднае з канонамі Праваслаўнай царквы.

Ва ўстаноўчым сходзе Таварыства любіцеляў царкоўнай музыкі прынялі ўдзел кіраўнікі мясцовых самаўрадаў: стараста Гайнаўскага павета, бурмістр Гайнаўкі і войт Гайнаўскай гміны, якія сталі членамі таварыства.

— Супольна з аргамітэтам Дзён царкоўнай музыкі вырашылі мы прынесьці больш шырокую формулу аргані-

заці мерапрыемства і дзеля гэтага ангажаваць большую колькасць людзей з Гайнаўкі і наваколля. Гэтаму мае садзейніцаць Таварыства любіцеляў царкоўнай музыкі. Я перакананы, што яго дзейнасць падтрымаюць прадстаўнікі самаўрадаў Гайнаўскага і іншых паветаў, дзе жывуць праваслаўныя, хаця дзейнасць таварыства не абмяжоўваем толькі да праваслаўных, — сказаў стараста Уладзімір Пятроцук.

Таварыства любіцеляў царкоўнай музыкі будзе абапірацца на грамадскай працы яго членаў. Арганізуочы сімпозіумы, выстаўкі і іншыя папулярызатарскія мерапрыемствы таварыства будзе дзейніцаць на тэрыторыі Польшчы і за яе межамі.

Заснавальнікі прынялі статут таварыства, які мэтай дзейнасці ставіць папулярызацыю духовых каштоўнасцей

праваслаўнай царквы, духована-мастацикай прыгажосці царкоўнай музыкі і дабрачыннай ды гуманітарнай дзейнасці.

У выніку галасавання старшынёю таварыства стаў Ян Андраюк (старшыня Гайнаўскага гуртка Праваслаўнага брацтва св. св. Кірылы і Мяфодзія), а яго намеснікам — пратаіерэй Слава-мір Хвойка (вікарны свяшчэннік Свята-Троіцкага сабора і дырэктар Гайнаўскага Інстытута праваслаўнай культуры). Сакратаром выбрана была Нэля Шчукіна (намеснік старшыні Праваслаўнага брацтва), скарбнікам стаў Якуб Астапчук (старшыня спартклуба „Пушча”), а членам управы — Ірынай Лаўрашук (рэгент з Бельск-Падляшскага, выкладчык Гайнаўскай школы псаломшчыкаў і Бельскай музычнай школы).

Аляксей МАРОЗ

Першы „Сільвестар”

Святкаванні Сільвестра ў мяне заўсёды былі прыкрымі. Відавочна каталіцкі Сільвестар, таксама як Багаты вечар у праваслаўных не злобіў мяне, то і я перастаў шанаваць яго, бо любіць яшчэ не паспей.

Сільвестар з 1947 на 1948 год меў быць для мяне першым у польскім асяроддзі, з польскай дзяўчынай у Баліградзе. Туды наша 3 стралковая рота КБВ трапіла восенню 1947 года. Я быў намеснікам камандзіра ўзвода, але практычна выконваў ававязкі камандзіра, бо афіцэр аў тады яшчэ не хапала. Ротай камандаваў паручнік Кучэўскі, а ягоным намеснікам быў падпаручнік Рыгель. І гэта быў ўсе афіцэры ў роце, якая налічвала больш за 200 салдат. Я апрача функцыі намекама ўзвода, быў яшчэ і камандзірам табара.

29 снежня вечарам камандзір роты паклікаў мяне і загадаў прыгатоўца да выезду ў Ветліну, завезці прадукты для ўзвода. „Паедзеш з салдатамі таму, што трэба пабачыць, як яны там і чаго ім трэба”, — сказаў паручнік Кучэўскі. Параў яшчэ падабраць найлепшых салдат, бо дарога можа быць небяспечнай і трыштатага ранютка выехаць.

Пабудка ў шэсць і прыгатаўленне да дарогі. Пасля снедання — у дарогу. Зямля была замерзнутай, снегу дзе-нідзе. Неба зацягнута густымі цёмнымі хмарамі, з якіх вось-вось павінен пасыпацца снег. Вопратка наша незайдросная, бо ані кажуха, ані цёпла галіто, ані нават шкарпэтак у чаравіках не было. Салдаты наракалі і я ў гэту раніцу быў згодны са сваім падначаленымі — Юзкам Сыкутам і Меткам Таргоньскім, якія сядоючы на воз, нібы змовіўшыся, загаманілі: „Тыя файфусы, якія ніколі нічога не робяць, астаюцца ў цёплым памяшканні, а мы, к... мусім у такую па-

году ехаць трыштату пяць кіламетраў... І калі мы вернемся?” Мне таксама не хцелася ехаць, бо пазадура дамовіўся з Юзай Жураўскай на забаву ў Сільвестра на восем гадзін вечара. Ведаў, што здолею вярнуцца з Ветліны.

Толькі ад'ехалі пару кіламетраў за Баліград, як пачаў сыпаць такі снег, што свету не было відаць. Заваліла дарогу так, што да Ціснай, семнаццаці кіламетравы адрознак дарогі мы пераадолелі пад вечар. Вярнуцца не можам — загад ёсьць загад, а і калегі ў Ветліне не могуць быць без ежы, а ехаць фурманкай нельга, хоць ты плач. Дабраліся да Ціснай і я пайшоў у вёску шукаць санак. Знайшоў чалавека, які корпаўся на панадворку і папрасіў у яго санак, якія ўбачыў пад дашкам ля хлявоў. Той выпрастаўся, глянуў на мяне з нейкай насмешкай і загаласіў: „Ну, яшчэ чаго, мо і коней даць!”. — „Не, коні ў нас свае, але возам па такім снезе мы далей не зможам ехаць, а ехаць мусова”, — гавару яму па-доброму. А той: „Калі мусіш, дык едзь, але санак я не дам, мне патрэбны”. „ Так, — гавару я, — але мне яны патрэбны ўжо і не маю іншага выхаду, толькі прасіць у пана помачы”. „А я вам не ававязаны даваць помач, бо я сам толькі што вярнуўся з Англіі і помачы патрабую”. „Пане, — гавару, — я ў вас санак не забяру, толькі пазычу, а вяртаючыся аддам. Калі не дасце па-доброму, то рэквірую, бо не маю іншага выхаду”. „А пасправуй пан, дык пабачым...” У той момант, калі мы спрачаліся, мае салдаты ўжо выцяглі санкі з-пад дашка і гаварылі: „Пан капрал, што вы будзеце з ім спрачыца — ён па-доброму не аддасць. Бярэм і ўсё, няхай бяжыць на міліцию, або да Баліграду паскардзіца”.

Выцягнулі санкі на вуліцу, перагру-

зілі мяшкі з воза ў санкі і пад акампанемент праклёнай „англіка” падаліся ў дарогу, падбадзёраны, што цяпер ужо быда нам нічога не зробіць. А снегу наваліла столькі, што санкі з мяшкімі танулы ў ім. А дзе былі заносы, коні ўжо не ішлі па іх, а проста білі ў хамут і скакалі. Ужо даўно сцямнела. Мы ідзем, трymаючыся за санкі, а коні паруюць. Дарогі нідзе ніякае не відаць, толькі падабал снежнай белі лес, з якога можна спадзявацца выхаду збройнай групы. Мы мелі аўтаматы, гранаты і па некалькі дыскаў амуніцыі, але гэта не давала нам ніякай абароны на снежным палатні. Тэрыторыя нам невядомая. На шчасце была тут праведзена тэлефонная лінія і мы меркавалі, што конькі трэба кіраваць так, каб не з'ехаць у нейкае бяздонне. На конях пена, а і мы ледзь вялочымся за санкамі. Не сядалі, бо коням і так было цяжка.

Недзе над раніцай санкі нам разляцеліся ў шчэпкі. Капылы не вытрымалі цяжару і пастаянных рыўкоў санак з горбы ў горбу. Што тут рабіць, калі не ведаем колькі кіламетраў да Ветліны. Але няма часу на пусты роздум: „Метэк, сядай на коней і едзь шукаць гэтай Ветліны. Памятай, прыглядайся тэлефоннай лініі, бо заблудзіш, або правалішся ў нейкую прорву”. Мы з Юзкам астайліся ля паламаных санак пільнаваць добро. Швэндаемся вакол санак, бо ж холадна, не сядзеш. Гадзінніка ніхто не мае, і чорт яго ведае колькі часу няма Метка.

А ж бачым, едзе Метэк на санках нашай парай коней і вязе з сабою жаўнера з тамашняй часткі. Усе мы ўзрадаваліся, што ўрэшце даедзем. Да Ветліны астайліся восем кіламетраў. Калі дабраліся на месца, там салдаты ўжо былі па снедані. Я папрасіў камандзіра ўзвода даць паесці майхlopцам, а сам выпіў кубак кавы і гавару: „Хлопцы, аставайцяся тут, няхай коні адпачнуть і самі выспіцца колькі трэба. Можаце вярнуцца ў Баліград заўтра, а я ўжо іду”.

Я закінуў аўтамат на плечы і гайды ў дарогу, каб паспець з Юзай на забаву ў дзвяццаць гадзін. Снег спыніўся і я ішоў па сваіх слідах, брыдучы 64 кіламетры па высокіх сумётах. Калі ўжо сцямнела, на фоне белай пустэчы, дзе няма нават лесу, бачу группу людзей. А хто ў такую ноч можа ісці ў напрамку Ветліны? Але іду, зняўшы аўтамат з пляча, ім насытрач. Падыходзім нейкіх сто метраў да сябе і я першы, з аўтаматам гатовым да стрэлу, кричу: „Стой, хто ідзе!?” Яны адказаюць: „Пагранічнікі”. Ну, думаю, ізноў не пашчасціла мне быць пахаваным ў Баліградзе на жаўнерскім могільніку. Наблізілася мы да сябе твар у твар, яны хлопаюць мяне па спіне і рагочуць: „Але ж КБВ, о то то КБВ!” Я яшчэ забыў сказаць, што яны мяне запыталі, хто я. Я адказаў: „КБВ”. Парагатлі нада мною, пахвалілі за адвару, што сам пусціўся ў Ветліну ў такую дарогу. Паручнік папярэдзіў, што ў ваколіцы паявілася банда. Да Баліграда засталася дзве гадзіны.

Давалокся я да Баліграда тады, калі „мая” Юзя, не дачакаўшыся мяне, пайшла на забаву з іншым і з сястрой Тэрэзай. Я па просьбе Юзінай мамы, якая мяне не то што любіла, а проста кахала, распрануўся і памыўся. Сеў на ложак, каб памыць змучаныя ногі ў прынесеным паніем Жураўскай тазе і... заснуй. Пані Жураўская сама памыла мне ногі, накрыла пледамі. І так я адсвяткаў свой першы Сільвестар. Іншыя таксама былі цікавыя, але ўсе вельмі прыкрыя і я іх перастаў сяяцца.

Васіль Петрушук

PS. Мечыслаў Таргоньскі і Язэп Сыкут былі з Люблінскага ваяводства, з вёсак. Метка памятаю яшчэ і таму, што часта „хваліўся”, што ён з Лукаўкі каля Любартова, а Юзка з таго, што не мог пераносіць, як і я, калі хтосьці нарабіў нечага дрэннага, а не прызнаваўся. Ён тады гаварыў: „Самі срата, а на кота зганята”.

я вельмі любіў. Мае сачыненні настаўнікі ставілі ва ўзор усюму класу, пачаўшы ужо з падставовой школы. Памятаю сачыненні пра далейшыя лёсі Янка Музыканта. Ён пайшоў у свет і... трэба было фантазіраваць. За ноч запісаў я цэлы сшытак. Усе захапляліся маёй фантазіяй.

У 1951 годзе „Газета Беластоцкая” аб'явіла конкурс на фельетон месяца. Прыняў я ў ім удзел. Мой фельетон аб школьным спорце заняў першае месца. Конкурс доўжыўся год і лаўрэаты з пасобных месяцаў былі запрошаны на 2-тыднёвыя курсы карэспандэнтаў у Беластоку. На журналісткіх занятках вучыліся мы збіраць матэрыялы, апрацоўваць іх, знаёмліся з працай друкарні.

Курсы праводзіліся ў дні 1-14 ліпеня 1952 года. Начавалі мы ў гатэлі ці ў інтэрнаце, гэтага не памятаю, але стараваліся ў рэстаране „Людова”. Цяпер гэта „Astoria”. Заняткі праводзіліся па горадзе, збіralі мы матэрыялы і пісалі артыкулы. І нас ацэнівалі. Курсы з ліку 12 удзельнікаў пазітыўна закончылі

толькі 3 асобы, а ў тым ліку і я. Атрымалі мы магчымасць працаўаць уласнымі карэспандэнтамі газеты. Астатнія таксама маглі супрацоўнічаць з „Газетай Беластоцкай” з той розніцай, што мы (3 асобы) сталі пастаяннымі карэспандэнтамі з правам уступу на заводы.

Памятаю, што ў 1950-х гадоўным рэдактарам быў Паўлюта. Ён закончыў журналісткі курсы ў Маскве. Сакратаром у газете быў Уладзімір Хацей, а лакальнімі справамі займаліся Генрык Кашковяк. На пасведчанні заканчэння курсаў, якое ў мяне захавалася, падпісаны М. Матэйчык — кіраунік аддзела лістоў і інтэрвенцыі.

Ці нам плацілі за пісанне? Не плацілі, карэспандэнты гэта былі аматары. Пісаў я многа, можа сотні допісаў да сялаў, асабліва многа пра Орлю. Магу таксама сказаць, што пасля стылістычных правак публіковаліся. Быў я тады вучнем сярэдняй школы і то была праца, да якой і сёння мяне цягне.

Запісаў Міхал Мінцэвіч
Фота з архіва Яна Кубаеўскага

Ліцэіст-карэспандэнт

Курсанты перад рэстаранам „Людова”. У цэнтры (за дзяўчынай) — Ян Кубаеўскі.

Успаміны Яна КУБАЕЎСКАГА, пенсіянера з Орлі, аб працы карэспандэнта.

Вучыўся я ў 1950 гадах у беларускім ліцэі ў Бельску-Падляскім. Арыфметыка давалася мне туго, але пісаць

неце і атрымоўвае там належную ветлівасць і пашану.

Дачка мая перад родамі другога дзіцяці пачала кансультавацца з бельскімі лекарамі, бо сказала, што ў Гайнайцы атрымала неакуратную дапамогу. Спярэбілася спецыялістычная кансультация, зарэкамендавалі ёй „вядомага” гінеколага ў Беластоку. Першы візіт абышоўся за 80 зл. Запісане лякарства некарысна пайўпывала на арганізм. Пасля наступнага візіту зноў

„вылятае” з кішэні 50 зл. На працягу месяца вымушана яна была заплаціць 180 зл. Нічога не палепшилася і грошай няма. Хто адкажа на пытанне: калі паціент атрымае належную медычную дапамогу ў сямейнага лекара або спецыяліста ў публічнай амбулаторыі, каб той не выкідаў грошай у прыватных кабінетах? А мо міністр аховы здраўя знойдзе „чудоўны” рэцэпт на гэтую хваробу?

Уладзімір Сідарук

Аб лекарскіх практиках

Калі лекары даставалі і патрабавалі павышэння зарплаты, грамадства было падзелена. Адны падтрымоўвалі мэдыкаў — другія махалі рукою, кажучы: „А ці ім кепска?”.

Лекары, у асноўным спецыялісты, якія працуяць у публічных амбулаторыях, арганізавалі прыватныя ка-

бінеты. Васьмігадзінны дзень працы ў дзяржаўнай установе належыць да абавязку. Да паціентаў тады ставяцца холадна дзеля таго, каб знеахвочыцца чалавека і, каб шукаць ён паратунку ў прыватным кабіненце. У выніку паціент трапляе да таго ж спецыяліста ў ягоным прыватным кабі-

Вер – не вер

Астроне, дарагі! Я вельмі перапужалася, калі прыніўся мне такі сон. Быццам мы з мужам знаходзімся ў сваёй кватэры, якая складаецца ні то з двух пакояў, ні то з пакоя і пярэдняй (у са-праўднасці ў нас зусім іншая кватэра, але я ў сне адчуваю, што я дома).

Стоячы ў той пярэдний (а можа кухні), я, глянуўшы праз акно на неба, убачыла, што ў напрамку нашай кватэры ляціць вялізны бела-чорны арол з кіпцюрамі. Яшчэ хвіліна — і тая птушка ўлятае ў нашу пярэднюю праз адчыненое акно. Я перапалахалася, а птах ужо ў пакоі. Расцеўся на крэсле, мы з мужам пераглядваємся, а гэта ж ужо не арол, а нейкай жанчынай сядзіць. Яна ў шматкалернай сукенцы, на галаве ў яе — чубчык, як у нейкага папугая.

Жанчына гэта маладая, яна ўсё нешта гаворыць і гаворыць, але я ведаю, што яна круціць, бо я ўбачыла, што ў яе не ногі, а кіпцюры, як у арла. Яна гэтыя кіпцюры старанна прыкрывае сваёй доўгай, стракатай сукенкай. Пачуццё страху не пакідае мянэ. Наводзіць

жах тая птушка-жанчына, няпрошаны ў нашым доме і няшчыры госць.

Скажы, Астроне, што мяне чакае? Я вельмі баюся, што сон прадвяшае кепскі ход падзеяй.

Анна

Анна! Во калі б табе прынілася проста птушка! Абазначала б гэта, што чакае цябе неспадзянай радасць. Але табе прыніўся арол, што таксама прадвяшае добрае: менавіта славу і багацце.

Ды толькі вось бачыш, што твой арол ператварыўся ў жанчыну, а яна мае далёка не аднолькавае значэнне. Жанчыну маладую, прыгожую сінцу — радасць і задавальненне; старую, брыдкую — плёткі, смутак, журба.

Цяжка інтэрпрэтаваць жанчыну, якая табе прынілася, бо яна ў цябе і маладая быццам бы, але ж нейкай ненармальная: на галаве ў яе чубчык, быццам у папугая, а ногі зусім як у арла, з кіпцюрамі.

Я мяркую, што ў тваім становішчы (дзе і слава, і багацце) адбудуцца нейкія змены, а дапамогуць у гэтым нядобрыя людзі, драпежныя, як тыя ногі-кіпцюры жанчыны. Яны замуцяць твой спакой сваімі плёткамі, а ты з гэтай прычыны толькі засмуцішся.

Астрон

Пра штодзённыя справы

У час XXXI сесіі Рады Гайнаўскага павета, якая адбылася 6 снежня мінулага года, радныя аб'явілі другі конкурс на пасаду намесніка дырэктара Самастойнага публічнага Комплексу аховы здароўя ў Гайнаўцы, размеркавалі сродкі Павятовага фонду аховы асяроддзя, аблеркавалі арганізацыю новага фестывалю царкоўнай музыкі ў Гайнаўцы і факт знішчэння ў Новаберазове помніка Юзэфу Пілсудскаму.

Радны Віктар Рэент пайфармаваў, што продаж алкаголю ў магазінах Прадукцыйнага канараператыва „Рольмак” у Гайнаўцы скараціўся ажно да 30%. Прывына гэтаму — гандаль на базары гарэлкай без акцызной маркі. Пропанаваў прыніць меры па барацьбе з нелегальным гандлем алкаголем і продажам харчавараў у негігіенічных умовах. Стараста Уладзімір Пятрочук звернецца ў гэтых спраўах у Павятовую камендатуру паліцыі і Санітарна-эпідэміялагічную станцыю ў Гайнаўцы. У час пасяджэння Рады высветлілася, што размовы паміж уладамі горада Гайнаўкі і вясковай гміны Гайнаўка ў спраўе будовы вадасховіща на рэчцы Лясная на ўскраіне горада ўступілі ў завяршальны этап. Найбольш вэрагодным становіщча вырашэнне, што тэрыторыя, якая падыходзіць найбольш для будовы вадасховіща, будзе вясковай гмінай Гайнаўка перададзена гораду. Тады ўлады Гайнаўкі стануть інвестарам будовы вадасховіща.

Радныя прагаласавалі за выдзяленне з Павятовага фонду аховы асяроддзя па 12 тысяч злотых Гайнаўскай і Дубіцкай гмінам у якасці дапамогі ў рэалізацыі праграм размеркавання камунальніх адкідаў. У час сесіі радныя пазнаёмілі-

ся з праектамі герба Гайнаўскага павета, выкананымі Збігневам Будзынскім (зубр на фоне аднаго або некалькіх лісткоў дуба). Праекты гэтыя будуть перададзены на кансультацию ў Геральдычную камісію ў Варшаве.

Адзін з радных выявіў абурэнне па факце знішчэння помніка Юзэфу Пілсудскаму ў Новаберазове. Стаяў ён побач былога школьнага будынка. Старшыня Рады Гайнаўскага павета, якая заадно з'яўляецца войтам Гайнаўскай гміны, Вольга Рыгаровіч сказала, што помнік, мабыць, знішчылі вандалы, якія разраджаюць свае эмоцыі, разбураючы аўтобусныя прыпынкі і помнікі. Стараста пайфармаваў, што Стараста надалей падтрымлівае прапанову стварэння Марской школы ў Гайнаўцы, а справу верагоднасці яе стваральнікаў павінна правяраць Кураторыя асветы ў Беластоку. Пры канцы пасяджэння завяззялася дыскусія наконт Гайнаўскіх дзён царкоўнай музыкі. Стараста раіўся ў радных ці павінен ён як прадстаўнік Стараствы ўваходзіць у аргкамітэт Дзён царкоўнай музыкі. Намеснік старшыні Рады Гайнаўскага павета і дырэктар Міжнароднага фестывалю царкоўнай музыкі Мікола Бушко прайфармаваў пра ягоныя перамовы з мітрапалітам Варшаўскім і ўсяе Польшчы Савам у спраўе фестывалю і заявіў пра сваю гатоўнасць арганізацца сёлета Міжнародны фестываль у нязмененай форме. Пропанавалася, каб радныя ў галасаванні выказацца за фестывалем або днімі царкоўнай музыкі. Аднак радныя, без галасавання і вырашэння справы, дыскусію закрылі.

Аляксей МАРОЗ

Адстрэл зуброў

Неўзабаве пачненца адстрэл зуброў у Белавежскім нацыянальным парку, у адпаведнасці з дазволамі Міністра аховы асяроддзя. Цяпер заканчваеща чарговы штогадовы падлік зуброў. Каб быць пэўнымі, леснікі лічаць звярыну штука за штукаў трэ разы. Ужо стала вядомым, што ў пушчы зуброў замноша на 100 асобін. Толькі за мінулы год на свет прыйшло больш за 60 цялят.

Абмежаванне пагалоўя зуброў у Белавежскім парку да 250 штук вынікае з неадхопу кармоў у лясах, у якіх могуць вадзіцца зубры. Гэтай зімы пад адстрэл пойдзе 50 зуброў — старых (самка даўжына 25 гадоў), слабых, хворых, пацяр-

пелых у выпадках. Шкуры застрэленых зуброў трапяць у музей і на продаж.

На свеце живе 3 000 зуброў, у тым ліку ў Польшчы 600-700 штук. Гэты выратаваны від (у 1924 годзе на свеце было іх толькі 54 штуки) без умяшання чалавека немагчыма ўтрымаць у дзікім стане. Яго стабільнае развіццё з-за малой генетычнай разрозненасці гарантуе толькі вялікія статкі больш за 1 500 штук. Такую колькасць самых вялікіх траваедных жывёл немагчыма было б пракарміць і таму чалавек будзе вымушаны рабіць тое, што даўней рабілі натуральныя ворагі зуброў — мядведзі і вайкі.

Міхал МІНЦЕВІЧ

Зазяла звыш 1 000 новых электралямпачак

Зараз 1 055 новых электралямпачак вулічнага асвятлення свеціць усю ноч у вёсках Міхалоўскай гміны. У снежні мінулага года гмінныя ўлады за 350 тысяч злотых заманіравалі новае вулічнае электраасвятленне. Гэта і таму, што новыя сучасныя электралямпачкі расходуюць значна меншую колькасць электраэнергіі. Дагэтуль ўсё яшчэ толькі нешматлікія гміны на Падляшшы вось гэ-

так комплексна замянілі старыя электраўстаноўкі вулічных ліхтароў на новыя.

Варта адзначыць, што ў вёсках, дзе ноччу відна на вуліцы, менш бывае крадзяжоў, узломаў і разбояў. Вядома, святло адпужвае зладзеяў.

(яц)

Аб'ява

Куплю гарчыцу і кмен, 0604242840.

Пад музыку і спеў Кавальскіх

Дом туриста „Тры сасны” ў Ігнатках так як у мінулым годзе арганізаваў нарады адпаведні баль. 31 снежня пасля 19 гадзін дзве адмысловыя ўпрыгожаныя залы пачалі напаўняцца беласточанамі. Прыбыло больш за 200 чалавек моладзі і старэйшых. Кожная пара прыйшла са сваім кошычкам, нягледзячы на то, што арганізатор запэўніў гарачыя стравы, гарбату, каву і шампанскую ў рамках запрашэння — за 170 злотых ад пары.

А 20 гадзіне распачаў свой канцэрт „Лідэр” — музыкальна-вакальны трохасабовы гурт братоў Кавальскіх з Крыўца, што на Гайнаўшчыне. Закружыліся пары — вясёлыя, задаволеныя. Чатыры

гадзіны 2001 года ўдзельнікам балю хутка мінулі.

У апошняй мінуты старога года пачалі страліць коркі шампанскага. Паплылі віншаванні і звязанні. У гэтым нязвычыльным настроі, які панаваў у зале, і які бывае адзін або два разы ў год, у майм сэрцы паявіўся боль: чаму не могу я павіншаваць пакойную жонку, так як гэта было шэсць гадоў таму. Майго смуткавання ніхто не заўважыў, бо я так хацеў. А браты Кавальскія далей ігралі і спявалі, пераплятаючы песьні рэпертуар забаўнымі анекдотамі, гульнямі, якія выклікалі многа смеху. Ігралі яны ў Доме туриста таксама і на Новы год па старым стылі, г.з.н. з 13 на 14 студзеня.

Міхась ХМЯЛЕЎСКИ

Niba
тыднёвік
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Niva”.
Старшыня: Яўген Мірановіч.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Бялысток 2,
ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.
Тэл./факс: (0 10xx 85) 743 50 22.
Internet: http://republika.pl/niva_bielastok/
E-mail: niva_bielastok@poczta.onet.pl
альбо: niva_bielastok@skrzynka.pl

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрачук-Свярбурская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрачук-Свярбурская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шафран.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.
Друкарня: „Orthdruk”, ul. Składowa 9, Bielastok.
Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na II kwartał 2002 r. upływa 5 marca 2002 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.
2. Cena prenumeraty na II kwartał 2002 r. wynosi 26,00 zł.
3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 115,00; pocztą lotniczą: Europa — 127,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 153,00. Wpłaty przyjmują „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 12401053-40060347-2700-401112-005.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,40 zł, a kwartalnie — 44,20 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,70 (kwartalnie — 61,10), pocztą lotniczą: Europa — 5,30 (68,90), Ameryka Płn., Afryka — 5,90 (76,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 6,50 (84,50), Australia — 8,30 (107,90). Wpłaty przyjmuję Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Bielastok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Bielastok, 11101154-401150015504.

Нука

<http://www.anekdotov.net/>

Пенсія

(экспромт з Беларусі)

Бабка, ўзяўшы пенсію, стала галасіць:

— Як магу я сёння за яе пражыць —

Заплаціць квартплату, за свято і газ?..

Aх, які налягкі наступіў жа час.

Дзед з-пад акуляраў глянуў на квіток:

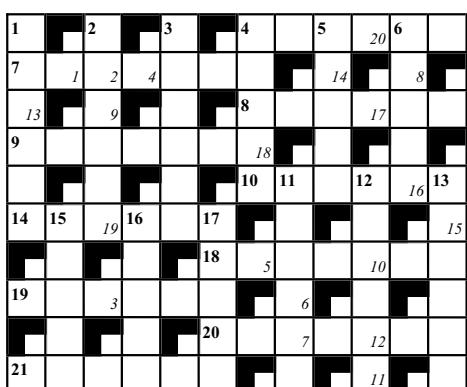
— Ой, зацісну туга свой я паясок...

Памаўчаў хвілінку і як закрычыць:

— Прэзідэнта выбары трэба паўтарыць!

Сяргей Чыгрын

Крыжаванка

нервныя імпульсы, 3. вялікая японская выспа, 4. пашкоджанне, страта, 5. непазбежная сіла лёсу, 6. урач, 11. выносіць прыгавор у судзе, 12. палітычны пасланец у замежжа, 13. падбярозавік, 15. наркатычны сок з наспелых галовак маку, 16. выспа Адысея, 17. вадкасць у роце для змочвання і пераварвання ежы.

(Ш)

Сярод чытачоў, якія на працыгу месца дашлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 49 нумара

Гарызантальна: 4. шырокая лапата для перасыпання рэчываў, 7. помнік у выглядзе гранёвага слупа, 8. раздел фізікі, вывучаючы ўласцівасці святла, 9. горад на паўднёвым усходзе Галандыі, 10. сталіца Эрытрэі, 14. прылада для дакладнага вымярэння даўжыні, 18. пара Руслану, 19. Ганджэві, азербайджанскі паэт (к. 1141-1209), 20. няўменка, бездар, 21. мова эфіопаў.

Вертыкальна: 1. прозвішча аўтара „Гяура”, 2. клетка, якая выпрацоўвае

Гарызантальна: лішак, праўнучка, паста, Мазыр, лад, багацце, Апеніны, сем, апора, лётка, апанентка, аднос.

Вертыкальна: пшаніца, Лхаса, Кучум, пастанова, адзінства, Прага, ронда, лес, Дам, екценцыя, Адана, лотас.

Рашэнне: Усё мінецца, адна праўда застанецца.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Лукашу Пацэвічу з Беластока і Мікалаю Сазановічу з Навін-Вялікіх.

Зубры

Каб добра выпіць, трэба мець здароўе. Не гавару ўжо пра грошы. А чаму чалавек п'е? Можа, таму, што любіць смак горкага і нясмачнага, або якраз праз тыя грошы, якіх няма. Квадратура кола. П'еш, бо мусіш, п'еш, бо можаш, п'еш, бо хочаш, п'еш, бо не хочаш, ды мусіш... А грошы, як то грошы. У нас галоднаму хлеба не дадуць, тым больш лустачкі хлеба з маслам, але чарку нальюць, шкадуючы. Не шкадуючы нават уласных грошай, каб даць патолію беднаму бліжняму, сасмагламу і нешчасліваму. А той, хто прывык, што яму ўсё даюць, будзе чакаць, што яму дадуць, пасля нават дзякую не скажа, а пасля яшчэ сам возьмем, сілай, так сказаць, укусіць руку, якая яму на шкадавала. Так ёсьць не толькі ў матэрыяльных справах, але і ў духоўных (хоць той *спірытус* таксама ці не з гэтай сямейкі...). Ёсьць зладзеі ідэй, часу, думак, пачуццяў, якія ім падающа на іх жаданне, просьбу або і не.

Але, каб напіцца, дык трэба быць добрым зубром, дый яшчэ якім! Здароўе! Мацата! Адвага! Рызыка! Пасля і мора па калені. А паглядзіць таі пасля (не кажу пра пахмелку) на сябе ў люстэрка — і куды падзеліся тая адвага, тая краса і моц! А, можа, іх і не было...

Не ведаю, як з жанчынамі. Кажуць, яны моцныя, мацнейшыя за нас, мужыкоў. Але калі дама стане даваць сабе чаду з „узмацняльнікамі”, дык хутчэй яшчэ на дно апусціцца, чым любы асобень адваротнага полу. Таму лепш, калі кабета мае цягну хай і да малівання сабе твару ў ваяўнічыя колеры, фарбавання валос, выдавання грошай на адзенне, дык хай робіць гэта, а не частуецца зачаста чаракай. Але ж і іх жыщё дзяў-

бе, можа і больш чым мужыкоў, і досьць лёгка зрабіць сабе палёгку, лёгенька кульнушы той „дух”. Дзеля падтрымкі свайго духа. Агата мая, на жаль, мае цягту да такога наркотыка, як кава. Кажа, таму, што павышае ёй ціск. Пасля каўкі мая жонка накручваеца так, што робіць усё хуценька як малы трактарчык. З усім тады спраўляеца, нават і са мною. Тады нават наша сучачка не цягне яе на павадку на прагулцы, а Агата спераду бяжыць як малая ракета. Ды пасля, калі ўжо кава ёй выветрае з галавы ды зноўку спавальнэе кроў, Агата мякчэ. І тады тая квадратура кола зноўку ўключаетца, Агата напіваеца кавы, пасля пятага кубачка наступае кавовае *delirium* разам з дрыжыкамі і прывідамі кавовых мышак. Тады мне толькі з хаты ўцякаць. Агата ў тым стане можа перакульваць горы.

Па-зуброўску накручвае мяне трайны пітны мёд. Такім я пачастаўяўся на выстаўцы фотаздымкаў Якуба Смольскага з неіснуючай ужо вёскі Лукі ў Нараўчанскае гміне. Тая мядовая крапля, а, можа, і не яна на мяне так паўплывала, што ажылі мае лучанскія ўспаміны і краявіды. Выставка — адметная. Заходзіце ў ратушу ў Беластоку, можа, пазнаецце там сваіх знаёмых, сваякоў. Бо, на жаль, рассыпаліся лучане па ўсім свеце са свае, пакінутае на беразе былога Нарвы, вёскі, хто памёр... Будзе выдавацца фотаальбом Якуба Смольскага з партрэтамі лучан і суседзяў, і было б варта, каб іх твары сказаці таксама свае імёны. Вось, быў зубёр Якуб Смольскі, сын Юстыны і Канстанціна, кравец, фатограф, карэспандэнт газет. Здаецца, яму не трэба было штучнага *спірытуса*, бо меў ён тамака ў Луцэ той дух месца, які яго натхняў. І меў здароўе, хоць кульгаў. І ніякі злодзеі думак і часу яму на пагражаяў. Толькі час нас змяніў, як той краявід.

Вандал Арлянскі

„Даўціпы” Андрэя Гаўрылюка

— Андрэй! Ці хочаш ажаніцца з Марусяй, якая стаіць побач цябе? — пытае ксёндз.

— Не! — рашуча адказвае жаніх і хутка выхадзіць.

— Як ксёндз мог так зрабіць?! — дакарает святара цешча. — Айцец быў адзінай асобай, якая пра такое спытала!

* * *

Ксёндз праходзіць побач дзяцей.

— У што гуляеце? — цікавіцца.

— У татку і мамачку, — адказвае дзяўчынка.

— А што робіць гэты старшэны бульдог між вами?

— Гэта мая цешча, — адказвае хлопец.

* * *

Гутарка закаханых:

— Дарагая, ці будзем магчы жыць у тваіх бацькоў, калі пажэнімся?

— Гэта немагчыма; яны таксама жывуць яшчэ ў сваіх бацькоў.

* * *

Хворага Янку наведвае Аня. Дзвёры кватэры адкрывае ёй пажылую жанчыну і цікавіцца асобаю госці.

— Я з'яўляюся сястрою Янкі! — заяўляе Аня.

— Вельмі я рада пазнаёміцца з вамі. Я з'яўляюся Янкавай мамай.

* * *

Балелышчык да жонкі:

— Здалося мне, што хочаш нешта сказаць перад пачаткам футбольнага сезона...

* * *

Гутараць дзве сакратаркі:

— Які твой нарачоны?

— Цудоўны! Мае сінія очы па маці і белы „Мерседэс” па бацьку.

* * *

— Я рашыла выйсці замуж да трыццаці гадоў.

— А я рашыла, што не скончу трыццаці гадоў, пакуль не выйду замуж.

* * *

— Ці ты задаволена сваім нарачоным?

— Нават вельмі. Нядайна купіў мне футра і пярсцёнак з брыльянтам, а ўчора зрабіў мне прапанову.

— Які мудры! Адразу дайшоў да вываду, што задорага яго каштуеш.

* * *

— Пра што сёння бацюшка гаварыў?

— пытае маці дачку, якая вярнулася з царквы.

— Пра Адама і Еву; хіба зноў нейкія анекдоты.

* * *

Мытнік да манаха:

— Што ў гэтай бутэльцы?

— Вада з цудадзейнай крыніцы.

— Ой, гэта не вада, толькі канъяк.

— Ох, Усявишні! Не ведаю, як Табе дзякаваць, што замяніў ваду ў канъяк!